



Leidimas
lietuvių kalba

Informacija ir pranešimai

58 tomas

2015 m. rugpjūčio 14 d.

Turinys

I Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės

NUOMONĖS

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas

506-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2015 m. kovo 18–19 d.

2015/C 268/01	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Dabartinės ES maisto saugos ir aprūpinimo maistu užtikrinimo sistemos ir galimybių ją patobulinti (nuomonė savo iniciatyva)	1
2015/C 268/02	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pažangiųjų salų (nuomonė savo iniciatyva)	8
2015/C 268/03	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos bendradarbiavimo energetikos tinklų srityje (nuomonė savo iniciatyva)	14
2015/C 268/04	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Darnaus vystymosi vaidmens ir pilietinės visuomenės dalyvavimo autonominiuose ES investicijų susitarimuose su trečiosiomis šalimis	19

III Parengiamieji aktai

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETAS

506-oji EESRK plenarinė sesija, įvykusi 2015 m. kovo 18–19 d.

2015/C 268/05	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Investicijų planas Europai“ (COM(2014) 903 final) ir dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos strateginių investicijų fondo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1291/2013 ir (ES) Nr. 1316/2013 (COM(2015) 10 final – 2015/0009 (COD)).	27
---------------	--	----

2015/C 268/06	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos centriniam bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ekonomikos valdymo peržiūra. Reglamentų (ES) Nr. 1173/2011, (ES) Nr. 1174/2011, (ES) Nr. 1175/2011, (ES) Nr. 1176/2011, (ES) Nr. 1177/2011, (ES) Nr. 472/2013 ir (ES) Nr. 473/2013 taikymo ataskaita“ [COM(2014) 905 <i>final</i>]	33
2015/C 268/07	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl pradinio išankstinio finansavimo, skiriamo pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą remiamoms veiksmų programoms, sumos padidinimo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1304/2013 [COM(2015) 46 <i>final</i>]	40
2015/C 268/08	Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, saugančio nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų (nauja redakcija) [COM(2015) 48 <i>final</i> – 2015/0027 (COD)]	45

I

(Rezoliucijos, rekomendacijos ir nuomonės)

NUOMONĖS

EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS

506-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2015 M. KOVO 18–19 D.

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Dabartinės ES maisto saugos ir
aprūpinimo maistu užtikrinimo sistemos ir galimybių ją patobulinti**

(nuomonė savo iniciatyva)

(2015/C 268/01)

Pranešėjas Igor ŠARMÍR

2014 m. vasario 27 d. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių įgyvendinimo nuostatų 29 straipsnio a punktu, nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Dabartinės ES maisto saugos ir aprūpinimo maistu užtikrinimo sistemos ir galimybių ją patobulinti.

Žemės ūkio, kaimo plėtros ir aplinkos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2015 m. kovo 5 d. priėmė savo nuomonę.

506-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (2015 m. kovo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 181 nariui balsavus už, 9 – prieš ir 17 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas (EESRK) palankiai vertina tai, kad maisto sauga yra vienas iš Europos Sąjungos prioritetų ir kad sukurta patikima tai leidžianti užtikrinti sistema. Komitetas labai džiaugiasi, kad nuo 2002 m. maisto saugos klausimas priklauso specializuotosios agentūros – Europos maisto saugos tarnybos (angl. EFSA) kompetencijos sričiai ir kad ji turi visas priemones, kurios būtinos į Europos rinką pateikiamų produktų saugai įvertinti.

1.2. EESRK mano, kad per savo gyvavimo laikotarpį EFSA įrodė esanti kompetentinga institucija. Jos vaidmuo, atliekamas Europoje sveikatos rizikos prevencijos srityje, yra neginčytinai labai svarbus. Šios tarnybos veikla leido sukurti vieną pažangiausių visuomenės sveikatos apsaugos sistemų pasaulyje. Vis dėlto, kadangi visuomenės sveikata išlieka labai opi tema, o vartotojų pasitikėjimas yra pagrindinis EFSA rūpestis, būtina ir toliau ieškoti galimybių tobulinti sukurtą sistemą, juo labiau kad mokslo pasaulyje nuolat iškyla naujų klausimų. Siekdamas prisidėti prie sistemos tobulinimo, EESRK norėtų pateikti keletą pasiūlymų.

1.3. Naujų produktų, įskaitant cheminius ir kitus, kuriuos numatyta įtraukti į maisto grandinę, vertinimo procedūros skaidrumas neabejotinai svarbi sąlyga siekiant užtikrinti vartotojų pasitikėjimą sistema ir įvertintais produktais. EESRK mano, kad yra galimybių šią sistemą patobulinti. Pavyzdžiui, gamintojų pristatomi teisės aktuose reikalaujami tyrimai, kuriuose turi būti patvirtintas tam tikro produkto nekenksmingumas, neskelbiami moksliniuose leidiniuose, o neapdoroti šių tyrimų duomenys ne tik nėra sistemingai pateikiami mokslo bendruomenei, bet ir daugeliu atvejų yra atvirai siejami su komercine paslaptimi. EESRK įsitikinęs, kad teisiu požiūriu tai yra neteisinga, kadangi, pačios EFSA nuomone, teisės aktuose reikalaujamų tyrimų duomenys nėra konfidencialūs.

1.4. EESRK prašo Europos Komisijos atlikti atitinkamus pataisymus susijusiame teisės akte ir jame nustatyti reikalavimą po EFSA atliktų ekspertizių sistemingai skelbti susijusius privalomus tyrimus ir neapdorotus šių tyrimų duomenis EFSA interneto svetainėje.

1.5. EESRK palankiai vertina naujas agentūros iniciatyvas, kurių tikslas aktyviai informuoti.

1.6. Anksčiau agentūra buvo atsidūrusi keblioje padėtyje dėl kai kurių savo ekspertų interesų konflikto. EESRK teigiamai vertina 2012 m. dėtą EFSA pastangas sureguliuoti padėtį, tačiau rekomenduoja neprarasti budrumo, kadangi tai labai opus oficialaus vertinimo aspektas.

1.7. EFSA atliekamą darbą apsunkina tai, kad kai kurių mokslinių tyrimų rezultatams akivaizdžios įtakos turi jų finansavimo šaltiniai, todėl šie rezultatai gali tapti rimtų ginčų priežastimi. EESRK rekomenduoja EFSA ypatingą dėmesį skirti šiam reiškiniui, kadangi mokslinė literatūra yra svarbus vertinimo procedūros šaltinis.

1.8. EESRK teigiamai vertina dideles pastarųjų metų EFSA pastangas geriau ištirti mišinių poveikį ir kurti naujas vertinimo procedūroje taikytinas metodikas ir ragina EFSA kuo greičiau jas pradėti taikyti.

1.9. EESRK ragina atsargiai taikyti principą „viską lemia dozė“, kadangi jau dvidešimt metų tikrai nemažai endokrinologų pateikia įrodymų, kad lemiamas vadinamų „endokrininę sistemą ardančių cheminių medžiagų“ veiksnys yra ne dozė, o poveikio momentas. Tačiau, kaip Europos Parlamentas pareiškė savo neseniai paskelbtame pranešime⁽¹⁾, į šią naują informaciją dar neatsižvelgta teisės aktuose.

1.10. EESRK rekomenduoja Europos Komisijai, pasikonsultavus su endokrinologų bendruomene, sudaryti medžiagų, kurios gali turėti neigiamą poveikį endokrininės sistemos funkcionavimui, sąrašą. EESRK prašo Komisijos taikyti atsargumo principą į minėtą sąrašą įtrauktoms medžiagoms tol, kol mokslininkai priims bendrą sprendimą, patvirtinantį arba paneigiantį medžiagos keliamą grėsmę hormoninei sistemai.

1.11. Iš trečiųjų šalių patenkantys kenkėjai ir ligos gali turėti dramatiškų pasekmių Europos Sąjungos gamintojams ir vartotojams. Sustiprinta sienų kontrolė, abipusiškumo principo taikymas ir Europos valdžios institucijų politinė valia yra svarbūs veiksniai siekiant užtikrinti sklandų sistemos veikimą.

1.12. ES turi užtikrinti prekybos sistemą, kurioje būtų tvirtai laikomasi maisto tiekimo saugumo Europos piliečiams garantijų. Augalų ir gyvūnų sveikatos srities teisės aktų persvarstymas – tai galimybė patobulinti kontrolės sistemų įgyvendinimą, ją vykdyti vienodai ir užkirsti kelią neigiamiems padariniams socialinėje, aplinkosaugos ir ekonomikos srityse.

1.13. EESRK prašo užtikrinti visišką maisto produktų „nuo ūkio iki stalo“ (įskaitant importuojamus produktus) atsekamumą, kad vartotojas galėtų pasirinkti produktus, atitinkančius ES galiojančius tam tikrus kokybės reikalavimus ir saugumo standartus.

2. Bendrosios pastabos

2.1. Šioje nuomonėje nagrinėjami du šiek tiek skirtingi, tačiau bendrą aspektą – užtikrinti Europos visuomenei saugius maisto produktus – apimantys klausimai. Pirmoje dalyje svarstomas dabartinės naujų, į maisto grandinę pateikiamų maisto produktų vertinimo sistemos klausimas, tuo tarpu antrosios dokumento dalies tikslas – perspėti apie tam tikras tarptautinėje prekyboje išsylančias su žemės ūkio maisto produktais susijusias problemas ūkininkams, vartotojams ir apskritai piliečiams.

2.2. Maisto sauga yra vienas iš oficialių Europos Sąjungos prioritetų ir instituciniu požiūriu Europos Komisija ir EFSA užtikrina griežtą jos kontrolę. Mikrobiologinio pavojaus valdymą neabejotinai galima laikyti kontroliuojamu. Tačiau XX a. amžiuje be mikrobiologinio pavojaus atsirado ir cheminių medžiagų keliamą riziką, o šioje srityje padėtis ne tokia aiški.

⁽¹⁾ 2013 m. kovo 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl visuomenės sveikatos apsaugos nuo endokrininę sistemą ardančių medžiagų (2012/2066 (INI)).

2.3. Per pastaruosius 60 metų aplinkoje atsirado daugiau nei 100 000 naujų molekulių, sintetinės chemijos produktų. Tačiau daugiau ar mažiau atidžiai įvertintas tik mažos šių produktų dalies (1–2 %) galimas pavojus žmogaus sveikatai ⁽²⁾. Tai kelia nerimą maisto produktų saugos požiūriu. Be tiesiogiai į maisto grandinę patenkančių medžiagų (maisto priedų, pesticidų ar plastiko liekanų), kurių poveikis yra vertinamas, netiesiogiai, pavyzdžiui, per dirvožemį, orą ar vandenį, gali patekti ir kitos medžiagos.

2.4. Kai kurie ilgiau ar trumpiau naudoti ir vartoti sintetinės chemijos produktai buvo pašalinti iš rinkos, kai moksliskai buvo įrodyta, kad jie yra toksiški ir turi kancerogeninių savybių (žr. 2.5 punkte pateiktą pavyzdį). Vis dėlto kiti produktai nebuvo uždrausti, nors ir būta daugiau ar mažiau pagrįstų prielaidų dėl jų neigiamo poveikio. Todėl visiškai pagrįsta kelti klausimą, koks ryšys tarp šių naujų sintetinės chemijos produktų poveikio žmonėms ir smarkiai padažnėjusių vėžio, neurodegeneracinių ligų, nevaisingumo, diabeto ir nutukimo atvejų išsivysčiusiose šalyse.

2.5. ES sukūrė patikimą sistemą, skirtą užkirsti kelią rizikai, susijusiai su naujų produktų, įskaitant cheminius ir kitus, įvedimu į maisto grandinę. Instituciniu lygmeniu už rizikos valdymą atsakinga Europos Komisija (Sveikatos ir maisto saugos GD), tuo tarpu EFSA yra techniniais klausimais kompetentinga Europos agentūra, atsakinga už rizikos vertinimą. Pradėjusi veikti nauja sistema jau davė tam tikrų vartotojus optimistiškai nuteikiančių rezultatų, pavyzdžiui, atlikus išsamius vertinimus, 2000–2008 m. labai sumažintas ES leidžiamų naudoti pesticidų skaičius (nuo 1 000 iki 250). Kita vertus, tokia įvykių eiga jaudina ūkininkus, kuriems jau kyla problemų, nes trūksta su kenkėjais padedančių kovoti aktyviųjų medžiagų. Paradoksalu tai, kad nemaža dalis ES draudžiamų aktyviųjų medžiagų yra leidžiamos trečiosiose šalyse, kurios eksportuoja savo produkciją į Europos rinką.

2.6. Nors sistema yra patikima, ją taikant paaiškėjo, kad kai kuriuos tyrimų aspektus galima dar patobulinti, juo labiau kad nauji moksliniai atradimai ir jų pritaikymas rinkoje dažnai reiškia ir naujas vertinimo procedūros problemas. Šios problemos yra sisteminio ir metodinio pobūdžio.

3. Galimybės patobulinti naujų produktų, naudojamų maisto produktuose, vertinimo sistemą

3.1. EFSA vertinimas grindžiamas moksliniais tyrimais, kurie turėtų įrodyti atitinkamų produktų nekenksmingumą. Pagal galiojančius teisės aktus ši esamos padėties tyrimai turi pateikti pareiškęs, t. y. bendrovė, norinti pateikti produktą rinkai. Tačiau tokia tvarka yra nelabai patikima, nes mokslinių tyrimų rezultatai gali iš esmės skirtis priklausomai nuo finansavimo šaltinio (žr. 3.4 punktą). Nors tiesa yra tai, kad ES taisyklėse, kurias taiko EFSA, numatytos sąlygos, kurios turėtų būti vykdomos atliekant tokius tyrimus, taip pat ir tolesnės vertinimo procedūros mechanizmai turėtų padėti užtikrinti atsvarą pirmiau minėtai tendencijai.

3.2. Kita vertinimo procedūros problema – tai privalomų tyrimų konfidencialumas, kuris gali būti ginčytinas: šie tyrimai nespausdinami mokslo leidiniuose, o neapdoroti duomenys dažnai laikomi komercine paslaptimi, todėl mokslo bendruomenė negali atlikti priešpriešinės ekspertizės ⁽³⁾. Suprantama, kad komercine paslaptimi turi būti laikomi su naujais produktais susiję duomenys ir informacija, kurie galėtų atskleisti produktų sudėtį ir gamybos procesą. Vis dėlto šis principas neturėtų būti taikomas privalomiems tyrimams, kurie suteikia tik informaciją apie bandomųjų gyvūnų reakciją tiriamiesiems produktams. Sprendimas tokius tyrimus laikyti komercine paslaptimi nėra grindžiamas gamintojų teisėtų interesų apsauga ⁽⁴⁾, todėl EESRK mano, kad tai yra neteisinga ir prašo priimti teisės aktą, kuriuo būtų įpareigojama su privalomų tyrimų neapdorotais duomenimis sistemingai supažindinti mokslo bendruomenę (juos paskelbiant agentūros interneto svetainėje) kiekvieną kartą, kai EFSA atlieka ekspertizę.

⁽²⁾ Šį nepriklausomą vertinimą atliko Tarptautinės vėžio tyrimų agentūros (IARC) mokslininkas Vincent Coglianio ir Londono universiteto toksikologijos centro vadovas Andreas Kortenkamp.

⁽³⁾ Pavyzdžiui, neapdoroti privalomo tyrimo MON 863 dėl genetiškai modifikuotų kukurūzų duomenys mokslo bendruomenei buvo pateikti tik 2005 m. Vokietijos teismo sprendimu ir 2013 m. sausio mėn. Monsanto bendrovė pagrasino EFSA, kad imsis teisinių veiksmų dėl „atskleistos komercinės paslapties“, kai EFSA direktorė, spaudžiama žiniasklaidos ir kai kurių mokslinės bendruomenės atstovų, internete paskelbė duomenis apie GM kukurūzus NK 603.

⁽⁴⁾ EFSA nuomone, privalomų tyrimų (pradinių) duomenys nėra konfidencialūs.

3.3. EFSA – tai viešoji agentūra, kuri įsteigta tam, kad atliktų naujų produktų, esančių maisto produktų sudėtyje, mokslinę ekspertizę. Vis dėlto agentūra buvo kritikuojama dėl kai kurių savo ekspertų interesų konflikto. Dažniausiai jie buvo ir ILSI⁽⁵⁾ konsultantai. EESRK teigiamai vertina tai, kad 2012 m. EFSA ėmėsi ryžtingų veiksmų šiai problemai išspręsti ir po to padėtis pagerėjo. Tai opus aspektas, todėl EESRK rekomenduoja neprarasti budrumo.

3.4. Atlikdamos vertinimus kompetentingos agentūros taip pat remiasi atitinkamais mokslinėje literatūroje paskelbtais susijusios srities tyrimais. Tačiau paaiškėjo, kad mokslinių tyrimų rezultatai gali iš esmės skirtis priklausomai nuo finansavimo šaltinio⁽⁶⁾. Mokslo darbuotojų nepriklausomumas yra nepaprastai svarbus, kad būtų užtikrintas sistemos patikimumas, taigi EFSA tenka sudėtinga užduotis, kadangi reikia atskirti aukšto lygio mokslinius tyrimus nuo abejotinos reikšmės tyrimų dėl metodinių ar kitokių klaidų.

4. Galimybės patobulinti potencialiai pavojingų produktų įvertinimo procedūros metodiką

4.1. Cheminių produktų, kurie gali būti naudojami gaminant maisto produktus, vertinimo metodas grindžiamas vadinamuoju Paracelso principu. Pagal šį principą viskas yra vaistas ir viskas yra nuodai, svarbu tik dozė. Taigi pakanka tik nustatyti kiekvieno produkto „leidžiamą paros dozę“. Kitaip tariant, didžiąją daugumą naujų produktų vartoti galima, tačiau svarbu neviršyti nustatyto kiekio.

4.2. Ištisis šimtmečius Paracelso principas buvo laikomas patikimu. Tačiau naujos sintetinės medžiagos, kurios jau keletą dešimtmečių dedamos į maisto produktus, yra nauja problematika ir verčia besąlygiškai nesilaikyti minėto principo.

4.3. Pirmoji problema susijusi su atskirų asmenų mitybos įpročiais. Iš tiesų vartotojai visiškai nežino, kad yra nustatyta leidžiama paros dozė, todėl jie neturi net teorinės galimybės kontroliuoti, ar jie neviršija „leistino“ konkretės medžiagos, kuri gali būti kelete kiekvieną dieną vartojamų maisto produktų, kiekio⁽⁷⁾. Iš esmės tai yra mokslinė ir labai techninio pobūdžio sąvoka ir jos taikymas suprantamas siauram ratui specialistų.

4.4. Į žmogaus kūną patenka ne tik cheminės medžiagos, bet ir didelis kiekis maisto produktuose esančių pesticidų, plastiko liekanų ir maisto priedų. Tuo tarpu leidžiama paros dozė nustatoma tik kiekvienai cheminei medžiagai atskirai neatsižvelgiant į galimą jų kumuliacinį ar netgi jų sąveikos poveikį. Deja, šis poveikis toli gražu ne tik teorinis, kadangi daugelyje tyrimų jau įrodyta, kad keleto medžiagų kumuliacinis poveikis gali turėti sunkių pasekmių, nors atskiri šių medžiagų bandymai nerodė esant didelių problemų⁽⁸⁾.

4.5. Agentūros, atsakingos už potencialiai kenksmingų produktų vertinimą, pavyzdžiui, EFSA arba FDA (Maisto ir vaistų administracija) JAV, jau keletą metų tiria medžiagų kumuliacinį ir jų sąveikos poveikį, tačiau jų darbo rezultatai kol kas nebuvo perkelti į teisės aktus⁽⁹⁾. Tai susiję su moksliniais sunkumais ir paties uždavinio sudėtingumu. Tačiau EFSA teigia, kad jau greitai naujos šios srities mokslinės žinios bus perkeltos į teisės aktus; EESRK ragina kuo greičiau tai padaryti.

⁽⁵⁾ ILSI (Tarptautinis gyvosios gamtos mokslų institutas) – daugiašalių įmonių (pvz., Coca-cola arba Monsanto) lobistų organizacija agrochemijos, žemės ūkio produktų perdirbimo pramonės ir biotechnologijų srityje. 2012 m. pavasarį, Audito Rūmams paskelbus ataskaitą (Specialioji ataskaita Nr. 15/2012), kurioje aiškiai nurodytas skaidrumo trūkumas valdant interesų konfliktus EFSA, Europos Parlamentas per antrąjį svarstymą atidėjo sprendimą dėl EFSA 2010 m. biudžeto įvykdymo tvirtinimo, kol bus pateikta papildoma informacija dėl agentūros vykdomos politikos interesų konfliktų klausimu.

⁽⁶⁾ Žr. Frederick von Saal & Claude Hughes, „An extensive new literature concerning low-dose effects of bisphenol-A shows the need for a new risk assessment“, *Environmental Health Perspectives*, 2005 m. rugpjūčio mėn. 113 tomas, p. 926–933.

⁽⁷⁾ Pavyzdžiui, dirbtinio saldiklio aspartamo yra 6 000 skirtinguose produktuose.

⁽⁸⁾ P.vz., Sofie Christiansen, Ulla Hass, „Synergic disruption of external male sex organ development by a mixture of four antiandrogens“, *Environmental Health Perspectives*, 2009 m. gruodžio mėn. Nr. 12, 117 tomas, p. 1839–1846.

⁽⁹⁾ 2006 m. už žemės ūkį atsakingas Europos Komisijos narys, EP nariui Paul Lannoye iškėlus klausimą, pripažino reglamentavimo spragą mišinių vertinimo srityje. Vis dėlto po šio pripažinimo nebuvo padaryta jokia apčiuopiama pažanga.

4.6. Galiausiai, požiūris į Paracelso principą labai pasikeitė dėl vadinamųjų endokrininę sistemą ardančių medžiagų. Tai yra medžiagos, kurios gali imituoti hormonų, dažniausiai moteriško hormono estrogeno, veiklą. Nemažai endokrinologų mano, kad šios medžiagos dažnai turi neigiamą poveikį, net kai į organizmą patenka kur kas mažesnis jų kiekis nei leidžiama paros dozė, ir yra beveik neįmanoma nustatyti, koks jų kiekis būtų nekenksmingas⁽¹⁰⁾. Įrodyta, kad šių endokrininę sistemą ardančių medžiagų atveju svarbiausias veiksnys ne kiekis, o poveikio momentas. Taigi pavojingiausias – žmogaus endokrininės sistemos vystymosi laikotarpis (prenatalinis laikotarpis, ankstyvoji vaikystė ir brendimo laikotarpis). Kitas endokrininę sistemą ardančių medžiagų ypatumas – tai, kad jų toksinis poveikis gali pasireikšti praėjus keletui metų ar net dešimtmečių nuo jų vartojimo.

4.7. Endokrinologai nemažai tiek natūralių, tiek sintetinių medžiagų šiandien laiko endokrininę sistemą ardančiomis medžiagomis, kurių dauguma aptinkamos žmonėms skirtuose vartoti maisto produktuose. Tai, pavyzdžiui, įvairūs pesticidai, dioksinai, polichlorinuotas bifenasilas, ftalatai, tačiau karščiausios diskusijos šiandien kyla dėl pakuotėms naudojamos medžiagos bisfenolio A⁽¹¹⁾.

4.8. Yra įrodymų, kad endokrininę sistemą ardančios medžiagos turi lemiamos įtakos nerimą keliančiam mažėjančiam vyrų vaisingumui (reikšminys, kuris buvo pastebėtas po Antrojo pasaulinio karo), taip pat sparčiai didėjančiam sėklidžių ir prostatos vyrams ir krūties vėžio moterims atvejų skaičiui ir kitoms sudėtingoms patologijoms⁽¹²⁾.

4.9. Kompetentingos Europos struktūros, visų pirma EFSA ir Sveikatos ir maisto saugos GD, nesiryzta imtis endokrinologų primygtinai rekomenduojamų priemonių remdamosi tuo, kad mokslo bendruomenėje yra įvairių nuomonių dėl neigiamo labai mažų dozių poveikio⁽¹³⁾. Vis dėlto nemaža dalis mokslininkų, atliekančių pradinis endokrinologinius tyrimus, mano, kad labai mažos endokrininę sistemą ardančių medžiagų dozės yra labai pavojingos visų pirma nėščioms moterims ir mažiems vaikams. Šių mokslininkų nuomone, tai yra akivaizdus faktas, įrodytas „tūkstančiais mokslinių tyrimų“⁽¹⁴⁾, tuo tarpu EFSA laikosi pozicijos, kad labai mažų dozių poveikis yra tik paprasčiausia prielaida.

4.10. Kadangi Aplinkos GD prašymu buvo parengta išsami ataskaita⁽¹⁵⁾, kurioje išdėstyta endokrinologų nuomonė, 2012 m. spalio mėn. Sveikatos ir maisto saugos GD pavedė EFSA išnagrinėti endokrininę sistemą ardančių medžiagų apibrėžties kriterijus ir įvertinti šioje srityje taikomų bandymo metodų tinkamumą. Tačiau šių veiksmų dar nebuvo imtasi, ir Europos Komisija kol kas siūlo tik veiksmų planą, kuriame pateikiami endokrininę sistemą ardančių medžiagų apibrėžties apmatai⁽¹⁶⁾. O užduoties įvykdymo terminas nukeltas į 2016 m. pabaigą.

4.11. Endokrinologų bendruomenė keletą kartų pareiškė savo nepritarimą EFSA ir kitų patariamųjų organų ar reguliavimo agentūrų pozicijai dėl endokrininę sistemą ardančių medžiagų. Visų pirma susitarimo pareiškimui, kurį 2012 m. rugsėjo mėn. Berlyno kolokviume paskelbė JAV endokrinologijos draugija, turinti apie 1 000 narių šios srities specialistų⁽¹⁷⁾, ir 2012 m. gegužės mėn. „Berlaymont deklaracijai“⁽¹⁸⁾. Visi šią deklaraciją pasirašę asmenys, kurie yra aktyviai publikacijas šiuo klausimu skelbiantys specialistai, mano, kad būtina nedelsiant į ES teisės aktus įtraukti nuostatas, kuriomis būtų atsižvelgta į jau keletą metų turimus duomenis. Pavyzdžiui, paskutiniajame 2013 m. kovo mėn. reglamente dėl pesticidų reikalaujama atlikti tyrimus siekiant nustatyti, ar naujas produktas yra mutageninis, tačiau nereikalaujama įvertinti jo poveikio hormonų veiklai. Tai patvirtina, kad kompetentingos institucijos vis dar nepakankamai rimtai vertina endokrinologų susirūpinimą.

⁽¹⁰⁾ Berlaymont Declaration on Endocrine Disruptors, 2013 m.

⁽¹¹⁾ 2008 m. Kanadoje, o 2011 m. ir ES buvo uždrausta parduoti iš bisfenolio A pagamintus buteliukus kūdikiams maitinti. Nuo 2015 m. sausio 1 d. Prancūzijoje uždrausta naudoti bisfenolį A visų produktų, kurie gali turėti sąlytį su maisto produktais, gamybai. Šis draudimas buvo pagrįstas nacionalinės agentūros ANSES moksline nuomone. 2015 m. sausio 21 d. EFSA paskelbė nuomonę, kurioje teigiama, kad „dabartiniai bisfenolio lygiai yra nepavojingi visų amžiaus grupių vartotojų sveikatai.“

⁽¹²⁾ 2013 m. kovo 14 d. Europos Parlamento rezoliucija dėl visuomenės sveikatos apsaugos nuo endokrininę sistemą ardančių medžiagų (2012/2066 (INI)), A ir C konstatuojamosios dalys ir *The 2013 Berlaymont Declaration on Endocrine Disruptors*.

⁽¹³⁾ EFSA visų pirma remiasi kolokviumo, kurį ji surengė 2012 m. birželio mėn. Briuselyje, rezultatais, nors jame dalyvavę endokrinologai specialistai sudarė tik labai mažą visų ekspertų dalį.

⁽¹⁴⁾ JAV gydytojo endokrinologo Frederick von Saal teiginys Berlyne vykusioje tarptautinėje konferencijoje 2012 m. rugsėjo mėn.

⁽¹⁵⁾ Andreas Kortenkamp, Olwenn Martin, Michael Faust, Richard Evans, Rebecca McKinlay, Frances Orton and Erika Rosivatz, *State of the art assessment of endocrine disruptors*, galutinė ataskaita, 2011 m. gruodžio 23 d.

⁽¹⁶⁾ 2014 m. birželio mėn. Europos Komisijos veiksmų planas „Endokrininę sistemą ardančių medžiagų nustatymo kriterijai įgyvendinant Augalų apsaugos produktų ir Biocidinių produktų reglamentus“.

⁽¹⁷⁾ Evanthia Diamanti-Kandarakis ir kiti, „Endocrine-disrupting chemicals: an Endocrine Society scientific statement“, *Endocrine Reviews*, 2009 m. birželio mėn., Nr. 4, 30 tomas, p. 293–342.

⁽¹⁸⁾ Žr. 10 išnašą.

4.12. EESRK mano, kad į endokrinologijos srityje sukauptas žinias turi būti kuo skubiau atsižvelgta teisės aktuose, ir pritaria Europos Parlamento pozicijai šiuo klausimu ⁽¹⁹⁾. Nors mokslo bendruomenėje plačioja prasme nėra vieningo požiūrio, tikrai nemažos dalies endokrinologų nuomonės turėtų visiškai pakakti, kad atsargumo principas būtų taikomas bent jau medžiagoms, kurias endokrinologai pripažino endokrininę sistemą ardančiomis medžiagomis.

5. Tarptautinė prekyba. Su žemės ūkiu susiję kenkėjai ir ligos

5.1. Pasaulio prekybos organizacija (PPO) įpareigojo savo narius pradėti derybas siekiant tęsti ir palengvinti prekybą žemės ūkio produktais, kartu laipsniškai smarkiai sumažinti jų produkcijai skiriamą vidaus pagalbą ir jos apsaugą, kad būtų galima skatinti vis didesnę liberalizavimą.

5.2. Vis labiau liberalizuojant pasaulio rinką, kurioje pagal ES su trečiosiomis šalimis nuolat pasirašomus prekybos susitarimus aktyvėja ir auga prekyba augalininkystės produkcija, taigi nuolat didėja naujų kenkėjų ir ligų atsiradimo rizika.

5.3. Europos gamintojai labai susirūpinę ir baiminasi naujų kenksmingų, daugeliu atvejų labai pavojingų ir iki šiol į Europos teritoriją dar nepatekusių medžiagų atsiradimo. Kai kuriais atvejais jų atsiradimas ir paplitimas galėtų sukelti staigų įvairios Europos produkcijos nuosmukį, visų pirma mažai paplitusių kultūrų, kurių augintojai patirtų didelius ekonominius nuostolius.

5.4. Svetimų kenkėjų ir ligų protrūkis ne tik kels grėsmę tam tikriems žemės ūkio produktams, bet ir lems gamybos sąnaudų padidėjimą Europos ūkininkams ir kartu sumažins jų ūkių pelningumą. Be to, tai gali turėti didelį ekonominį, aplinkosauginį ir socialinį poveikį visoje Europoje.

5.5. Norėdami pateikti naujausią pavyzdį, kuris būtų aiškus, iškalbingas ir kartu neginčijamai įrodytų šios problemos sudėtingumą, paminėsime citrusinių vaisių iš Pietų Afrikos importo atvejį. Per pastarąjį sezoną į Europos uostus iškrautas didelis kiekis krovinių su pavojingu grybeliniu užkratu *Guignardia Citricarpa*, sukeliančiu juodąją dėmėtligę, užkrėstų citrusinių vaisių iš Pietų Afrikos. Konkrečiau užkratas aptiktas 35 iš Pietų Afrikos importuotose citrusinių vaisių siuntose.

5.6. Tai rodo, kad dėl tokio ES aplaidumo gali kilti pavojus 500 000 hektarų plotams, kuriuose Europoje auginami citrusiniai vaisiai, kadangi nėra žinomas veiksmingas būdas šiai ligai įveikti. Jos atsiradimas turėtų ypač sunkių ekonominių, aplinkosauginių ir socialinių pasekmių ir pakenktų aprūpinimui maistu.

5.7. Nauju teisės akto dėl augalų sveikatos pasiūlymu patobulinamos tam tikros 2000 m. gegužės 8 d. Direktyvos 2000/29/EB dėl apsaugos priemonių nuo augalams ir augaliniams produktams kenksmingų organizmų įvežimo į Bendriją ir išplitimo joje ⁽²⁰⁾ nuostatos, tačiau jame nesvarstomi kai kurie ypatingos svarbos klausimai, todėl ir toliau lieka neišspręsta didžioji dauguma svarbių problemų.

5.8. Be to, reiktų pabrėžti, kad iš trečiųjų šalių importuotų maisto produktų gamybos sąlygos skiriasi nuo gamybos ES sąlygoms keliamų reikalavimų. Šiose trečiosiose šalyse leidžiama naudoti daugelį Europoje draudžiamų augalų apsaugos produktų, jose didžiausias leistinas liekanų kiekis yra didesnis nei Europoje, taip pat skiriasi socialinės ir darbo sąlygos, užtikrinama mažesnė apsauga, o kai kuriais atvejais jos visiškai nėra.

5.9. Kalbant apie Europos vartotojus reikia atkreipti dėmesį į didelį užsienio ir ES produkcijos skirtumą saugos ir atsekamumo srityse.

⁽¹⁹⁾ Žr. 1 išnašą.

⁽²⁰⁾ OL L 169, 2000 7 10, p. 1.

5.10. Šiuo metu galiojančiais teisės aktais apribojamas arba mažinamas vis didesnis skaičius veikliųjų medžiagų, naudojamų kovai su tam tikrais kenkėjais arba ligomis. Šie Europos ūkininkams nustatyti apribojimai galėtų būti susiję su 50 % per pastaruosius metus rinkai pateiktų produktų. Be to, šias veiklias medžiagas naudojantys ūkininkai privalo laikytis sugriežtintų reikalavimų, jie turi būti geriau apmokyti ir taikyti daugiau saugos priemonių naudodami šias medžiagas.

5.11. Abipusiškumo principas turėtų padėti užtikrinti, kad visi į tam tikrą rinką patenkantys produktai būtinai būtų pagaminti laikantis Europoje galiojančių reikalavimų arba standartų (maisto saugos, ekologinio sąlygiškumo, veikliųjų medžiagų naudojimo ir kt.).

Bruselis, 2015 m. kovo 18 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

**Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pažangiųjų salų
(nuomonė savo iniciatyva)
(2015/C 268/02)**

Pranešėja Anna Maria DARMANIN

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2014 m. liepos 10 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Pažangiųjų salų

(nuomonė savo iniciatyva).

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2015 m. kovo 4 d. priėmė savo nuomonę.

506-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (kovo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 147 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 5 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1. Salos turi specifinių ypatumų, kurie kelia tam tikrų sunkumų, tačiau šiuos ypatumus galima paversti galimybėmis, jei būtų įgyvendinama pažangaus ir darnaus vystymosi politika saloms suteikiant konkurencinį pranašumą dėl tvaraus augimo ir geresnių darbo vietų.

1.2. Plėtojant ir įgyvendinant pažangaus ir tvaraus vystymosi politiką, reikėtų atsižvelgti ir į specifinius salų ypatumus, visų pirma į jų pažeidžiamumą klimato kaitos poveikiui. Taigi politika ir iniciatyvomis reikėtų tinkamai įtraukti prisitaikymo prie klimato kaitos priemones siekiant užtikrinti, kad salos ugdytų ir stiprintų atsparumą klimato kaitos poveikiui visose savo ekonomikos srityse.

1.3. Pažangi politika pažangiosioms saloms apima „salų testą“, kurį atliekant būtų tikrinamas bet kurios srities ES politikos poveikis saloms ir tinkamai atsižvelgiama į salų aspektą. EESRK ragina Komisiją salų testus atlikti visuose generaliniuose direktoratuose.

1.4. EESRK pateikia įvairių pažangių politikos rekomendacijų siekiant paskatinti pažangiųjų salų vystymąsi. Visos šios rekomendacijos yra paaiškintos ir išsamiai aprašytos šios nuomonės 4–11 punktuose. Jos yra susijusios su:

- skaitmenine darbotvarke: investicijos į infrastruktūrą, bendrosios rinkos sukūrimas ir investicijos į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą,
- energijos tiekimu: salos, kaip vandenynų, potvynių ir atoslūgių, bangų, saulės ir vėjo energijos bandymų laukas; šių technologijų derinimas,
- judumu mieste ir transportu: „Horizontas 2020“ ir *Interreg*, kurių kai kurios programos skirtos jūrų transportui ir judumui mieste siekiant išsaugoti salas; valstybės pagalbos derinimas su darniu transportu,
- jūrų politika: jūrų stebėjimas; moksliniai tyrimai ir technologinė plėtra jūrų kasybos ir okeanografijos srityse panaudojant salas kaip tyrimų centrus; salų poveikio jūrų politikai vertinimas; salų vaidmuo jūrų politikoje,

- prekyba prekėmis ir paslaugomis: nišinės prekybos geriausia praktika; politikos pritaikymas nišinei prekybai salose; atviros laboratorijos ekonomikos ir socialiniam vystymuisi salose,
- turizmu: pasiekiamumas; turizmo pobūdžio ypatumai ir turizmo poveikis,
- vandentvarka: tik saloms būdinga politika,
- švietimu, mokymu ir mokymusi visą gyvenimą.

1.4.1. Suprantama, kad šių rekomendacijų įgyvendinimas, visų pirma ir atsižvelgiant į su tuo susijusias kompetencijas ir atsakomybės sritis – bendras ar atskiras, – visų pirma tenka vietos, regionų, nacionalinio ar ES lygmens valdžios institucijoms. Šiuo atveju tvirtai pasisakoma už įvairių lygmenų bendradarbiavimą.

2. Taikymo sritis

2.1. Šioje nuomonėje EESRK remiasi Jungtinių Tautų salų apibrėžtimi. Tačiau, viena vertus, ji apima tik salas, kurios priklauso Europos ekonominei erdvei (EEE), ir, kita vertus, ji praplečiama, kad apimtų mažas ir vidutinio dydžio salas, kurios kartu yra valstybės ir EEE narės. Tai visų pirma pasakytina apie Maltą, Kiprą ir Islandiją.

2.2. Terminas „pažangiosios salos“ EESRK nuomonėje konkrečiai reiškia izoliuotą vietovę, kuri skatina tvarų vietos ekonomikos vystymąsi ir kuria aukštą gyvenimo kokybę, pasiekia puikių rezultatų daugelyje pagrindinių tvarumo sričių, pavyzdžiui, ekonomikos, judumo, energetikos, aplinkos, IRT, vandens, švietimo, žmogiškojo kapitalo, ir demonstruoja puikų valdymą.

3. Įžanga

3.1. Dėl savo izoliacijos ir periferinio pobūdžio Europos salos kartais atsiduria nepalankesnėje padėtyje, palyginti su Europos žemynine dalimi. Tačiau geografinė padėtis suteikia tiek didelių privalumų, tiek trūkumų, ir šiuo metu salos taip pat gali pasiūlyti milžiniškų augimo ir vystymosi galimybių ne tik sau pačioms, bet ir visai Europai. Todėl EESRK ragina įgyvendinti pažangią politiką ir pažangaus vystymosi iniciatyvas ES, nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis, kuriose būtų atsižvelgiama į konkrečius salų ypatumus. Tačiau atsakomybę už pažangią politiką salose turėtų dalytis visi pirmiau nurodyti lygmenys ir ji neturėtų būti užkrauta tik vienai kategorijai. Atsižvelgdamas į bendrą atsakomybę, tačiau ne tik dėl jos, EESRK ragina įsteigti salų ekspertų grupę, kuri prižiūrėtų politiką, jos taikymą ir poveikį saloms. Be to, EESRK rekomenduoja sukurti saloms skirtą atvirą platformą, kuri veiktų kaip salų veiklos koordinavimo forumas siekiant pažangiųjų salų tikslų.

3.2. Dėl specifinių salų ypatumų neretai atsiranda konkrečių socialinių reiškinių, pavyzdžiui, mažėja gyventojų skaičius, nes gyventojai išsikelia į žemyninę dalį dėl, jų nuomone, didesnių galimybių, su transportu susijusių sunkumų ir kartais marginalizacijos. Tačiau kai kurios salos šiuos trūkumus sugebėjo paversti privalumais sukurdamos nišas ir išsiskirdamos iš kitų.

3.3. Atsižvelgdamas į specifinius salų ypatumus, EESRK rekomenduoja į ES politiką įtraukti „salų testą“, kurį atliekant būtų tikrinamas bet kurios srities politikos poveikis saloms ir tinkamai atsižvelgiama į salų aspektą. EESRK ragina Komisiją atlikti salų testus visuose generaliniuose direktoratuose.

4. Skaitmeniniai gebėjimai

4.1. Kadangi internetas akivaizdžiai yra viena perspektyviausių sričių Europoje, 2020 m. tikslais taip pat siekiama užtikrinti, kad iki 2020 m. visi europiečiai galėtų naudotis plačiajuosčiu ryšiu ir kad iki 2015 m. 50 % gyventojų pirktų internetu.

4.2. Kalbant apie tikslą iki 2020 m. užtikrinti plačią interneto aprėptį, yra infrastruktūros problemų, ir kai kurios vietovės, įskaitant kai kurias salas, atsilieka. Esamomis aplinkybėmis kelete salų, ypač labiausiai nutolusiose salose, interneto skvarba šiuo metu yra nedidelė ir visuomenės prieiga prie interneto yra prasta.

4.3. Nors vienas iš strategijos „Europa 2020“ tikslų buvo užtikrinti, kad iki 2013 m. visa Europa turėtų interneto aprėptį, kai kuriose salose šis tikslas dar nepasiektas dėl visų pirma su infrastruktūra susijusių problemų.

4.4. Skaitmeniniai gebėjimai yra vienas iš būdų, kuriais salos gali sumažinti geografinę izoliaciją ne tik pasinaudodamos galimybėmis, kurias verslumui, užimtumui ir MVĮ teikia e. prekyba, bet ir suteikiant galimybę visuomenei gauti daugiau naudos iš bendrosios rinkos.

4.5. Šiuo tikslu EESRK ragina imtis konkrečių veiksmų tiek Europos, tiek nacionaliniu lygmenimis:

- i. investuoti į infrastruktūrą siekiant užtikrinti visišką plačiajuosčio ryšio skvarbą salose;
- ii. užbaigti bendrąją skaitmeninę rinką užtikrinant, kad salos neatsidurtų nepalankesnėje padėtyje ir galėtų visapusiškai dalyvauti bendrojoje rinkoje, ir
- iii. investuoti į mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą pasinaudojant salų potencialu skatinti užimtumą ir augimą atokiose vietovėse. Be to, tokiais moksliniais tyrimais ir technologine plėtra reiktų pasinaudoti kaip priemone salose pasiekti didesnių socialinių inovacijų.

5. Energetikos tvarumas

5.1. Kad pasiektų didesnę tvarumą ir sumažintų iškastinio kuro naudojimą, siekdamą patenkinti energijos poreikius, Europa nustatė energetikos tikslus iki 2020, 2030 ir 2050 m. Kai kurios ES salos yra ne tik priklausomos nuo iškastinio kuro visiems savo energijos poreikiams patenkinti, bet taip pat privalo naudotis konkrečiu apibrėžtu laivybos metodu kurui atgabenti.

5.2. Todėl itin svarbu, kad salų energijos vartojimas taptų dar tvaresnis. Salos pagal savo pobūdį užima gerą poziciją, kad galėtų kuo daugiau pasinaudoti vandenynų, vėjo ir saulės energija.

5.3. Esama sėkmės pavyzdžių, kurie rodo, kad salos turi potencialo tvariai apsirūpinti energija savo poreikiams patenkinti. Pavyzdžiui, Danijos centrinės dalies pakrantėje esanti Samsės sala nuo 1997 m. yra šios šalies „Atsinaujinančiosios energijos sala“. Naudodamasi 11 sausumoje pastatytų vėjo jėgainių, ši sala sugebėjo per 10 metų tapti visiškai savarankiška apsirūpinimo atsinaujinančiųjų išteklių energija požiūriu. 2014 m. viena iš Kanarų salų – El Hieras – taip pat tapo visiškai autonomiška atsinaujinančiųjų išteklių energijos srityje, naudodamasi vėjo jėgainėmis ir hidroelektrinėmis.

5.4. Europos salos galėtų gauti didelės naudos iš atsinaujinančiųjų išteklių energijos. Šis sektorius ne tik mažina anglies pėdsaką, bet ir yra augimo ir užimtumo šaltinis tiek pačioje šios pramonės šakoje, tiek ir už jos ribų, kaip rodo Samsės pavyzdys, nes jos pastangos visiškai apsirūpinti energija pritraukia daug turistų.

5.5. Todėl EESRK ragina tiek Europos, tiek nacionaliniu lygmeniu imtis veiksmų šiose srityse:

- i. orientuoti mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą į vandenynų, bangų energiją, potvynių ir atoslūgių energiją salose, ne tik naudojant salas kaip bandymo vietas, bet ir naudojantis vietos žiniomis ir moksliniais tyrimais;
- ii. ištirti įvairių atsinaujinančiosios energijos rūšių derinimo poveikį mažose ir teritoriniu požiūriu ribotose vietovėse, pavyzdžiui, salose, ir
- iii. skirti saloms konkrečias inovacijų iniciatyvas.

Imantis tokių veiksmų reikėtų atsižvelgti į skirtingose jūrose ar vandenynuose esančiose salose dominuojančias konkrečias sąlygas.

6. Transportas ir judumas salų miestuose

6.1. Transportas salų gyventojams yra itin sudėtingas klausimas, nes salas supa jūra ir todėl jos yra labai priklausomos nuo keltų ir oro transporto bendrovių. Be to, prekių importo ir eksporto srityje salos taip pat labai priklauso nuo jūrų transporto. Todėl keltų bendrovės paprastai gauna valstybės pagalbą ir subsidijas, kad būtų sumažintos keltų išlaidos nuolatiniais gyventojams. Be to, daug transporto įmonių naudoja prastos kokybės kurą, kuris kelia grėsmę jūrų transporto darbuotojams, vietos gyventojams ir turistams.

6.2. Nors judumas mieste labai priklauso nuo plataus masto motorinių transporto priemonių naudojimo, vis dažniau įvedami tvaresni miesto transporto metodai, pavyzdžiui, Eolijos (Lipario) salose naudojamos mažai teršalų išmetančios transporto priemonės. Salose esama daugiau galimybių įvesti ar dažniau naudoti hibridinius ir elektrinius automobilius.

6.3. EESRK rekomenduoja imtis veiksmų šiose srityse:

- i. efektyviai energiją vartojančiam jūrų transportui salose reikėtų skirti konkrečius programos „Horizontas 2020“ projektus;
- ii. bendrovėms, kurios imasi konkrečių priemonių išmetamiesiems teršalams sumažinti ir jūrų transporto srityje naudoja aukštos kokybės kurą, reikėtų teikti valstybės pagalbą;
- iii. INTERREG projektai turėtų būti skiriami energijos požiūriu efektyviam judumui mieste salose;
- iv. reikėtų akcentuoti deramų ir tvaresnių darbo vietų kūrimą salose. EESRK taip pat ragina mažinti mažų garantijų darbo vietas oro transporto bendrovėse, vykdančiose skrydžius į salas, ir kruiziniuose laivuose, kurių verslui dažnai būna naudingas salų patrauklumas;
- v. pažangioje salų transporto politikoje taip pat turėtų būti numatytas prieinamumas vyresnio amžiaus žmonėms ar neįgaliesiems.

7. Jūrų politika

7.1. Pastaraisiais metais daugiau dėmesio skiriama mėlynajai ekonomikai ir jos potencialui. Jūrų reikalai yra labai svarbūs jūrų skalaujamose salose.

7.2. Įgyvendinant jūrų politiką ES lygmeniu salos gali gauti konkrečios naudos.

7.3. EESRK pakartoja savo ankstesnį raginimą rengti nuomones apie ES salų svarbą jūrinėms tradicijoms ir praktinei jūrininkystės patirčiai. ES salos turi santykinį pranašumą, kadangi jose gyvenantys jūrininkai turi iš kartos į kartą perduodamą praktinės veiklos patirtį, kurios neturėtume prarasti. Tačiau aukšto nedarbo lygio krante laikotarpiu ES laivybos pramonė patiria gerai žinomą ES jūrininkų, kurie galėtų būti įdarbinti ES laivyne, trūkumą.

7.4. EESRK rekomenduoja imtis veiksmų šiose srityse:

- i. reikėtų imtis priemonių siekiant užtikrinti, kad salos gautų konkrečios naudos iš jūrų stebėjimo;
- ii. saloms reikėtų pavesti imtis mokslinių tyrimų ir technologinės plėtros jūrų kasybos, okeanografijos ir jūrų dugno kartografavimo srityse ir stiprinti jų gebėjimus šiose srityse; salos gali atlikti svarbų vaidmenį siekiant išsaugoti biologinę įvairovę; reikėtų remti įvairiais lygmenimis pradėtas šios srities iniciatyvas;
- iii. Europos Komisija turėtų atlikti europinį poveikio vertinimą dėl Europos salų vaidmens jūrų reikalų srityje;
- iv. jūrų reikalų srityje reikėtų dėti bendras pastangas, ypatingą dėmesį atkreipiant į salas ir jų vaidmenį;
- v. būtini ES veiksmai siekiant pritraukti ES salų gyventojus verstis jūrininko profesija ir suteikti jiems būtiną mokymą.

8. Salų produktai ir paslaugos

8.1. Europos salos vystosi skirtingu tempu: kai kurios jų vis dar yra migracijos, perlaidų, pagalbos ir biurokratijos etape (angl. MIRAB) (Bertram ir Watters, 1985 m.), kitos išvystė mažų salų turistinį ūkį (angl. SITE) (McElroy, 2006 m.), galiausiai trečios pasiekė žmonių, išteklių, užjūrio, finansų ir transporto (angl. PROFIT) etapą (Baldacchino, 2006 m.).

8.2. Keletas akivaizdžių geros praktikos pavyzdžių salose, pasiekusiose PROFIT etapą:

- Džersio sala – privataus turto valdymas,
- Malta – automatiniai lošimų įrenginiai,
- Islandija – debesų kompiuterija,
- Kipras – laivų vėliavų registracija,
- Kreta – LASIK akių chirurgija.

8.3. Salos tampa konkurencingesnės, kai jos gali identifikuotis ir pasiekti puikių rezultatų specializuotose rinkose.

8.4. Todėl EESRK rekomenduoja:

- i. nustatyti geriausią praktiką saloms;
- ii. regionine politika skatinti tokių nišų vystymą;
- iii. naudotis salomis kaip tokių produktų arba paslaugų, kurios būtų plačiai naudojamos žemyninėje Europoje, kūrimo atviromis laboratorijomis.

9. Salų turizmas

9.1. Salos labai dažnai yra susijusios su turizmu (SITE modelis); tačiau, nors turizmas saloms yra svarbus sektorius, jis neturėtų būti laikomas vienintele ar pagrindine pramone ir deramą dėmesį privaloma skirti visam sektoriui kaip visumai.

9.2. Nišinis turizmas saloms suteikia aiškų konkurencinį pranašumą, palyginti su lengviau prieinamomis vietovėmis žemyninėje Europoje. Tačiau nišinis turizmas nebūtinai turėtų reikšti brangesnį turizmą. Todėl salų prieinamumas yra itin svarbus siekiant užtikrinti prieinamumą finansiniu, fiziniu ir transporto požiūriu laikantis aplinkos apsaugos reikalavimų.

9.3. Todėl EESRK rekomenduoja:

- i. su turizmu susijusiose politikos srityse atsižvelgti į ypatingą salų padėtį;
- ii. į prieigą prie turizmo įtraukti ne tik susisiekimą su salomis, kaip nurodyta pirmiau, bet ir su finansais ir judumu susijusius klausimus, taip pat aplinkos apsaugos reikalavimų laikymąsi.

10. Vandentvarka

10.1. Vandentvarkos srityje salos susiduria su panašiomis problemomis, visų pirma vandens stygiumi, prastesnės kokybės vandeniu, netinkamu vandens naudojimu, pavyzdžiui, išteklių pereikvojimu, ir padidėjusia paklausa dėl turizmo.

10.2. Vulkaninės kilmės salose vandentvarka turi papildomą aspektą, į kurį paprastai neatsižvelgiama įgyvendinant vandens politiką – vandens šaltinius sveikatai stiprinti.

10.3. Todėl įgyvendinant vandens išteklių valdymo politiką EESRK rekomenduoja ypatingą dėmesį atkreipti į specifinius salų ypatumus, nes jų poreikiai dažnai verčia labiau pasikliauti:

- i. pakartotiniu vandens panaudojimu;
- ii. geriamo ir negeriamo vandens atskyrimu;
- iii. nudruskinimu;
- iv. lietaus vandens surinkimu ir
- v. sveikatos stiprinimo tikslais naudojamų vandens šaltinių tvarumo gerinimu.

11. Švietimas, mokymas ir visą gyvenimą trunkantis mokymasis

11.1. Švietimas dažnai laikomas labai svarbiu veiksniu gerinant gyvenimo standartus. Tai ypač pasakytina apie salas. Nors salų tretinio mokslo įstaigos neretai pasiekia puikių rezultatų konkrečiose srityse, taip atspindėdamos ir nišinį požiūrį, salų gyventojai taip pat turėtų turėti galimybę gauti bendrąjį aukštesnįjį išsilavinimą.

11.2. Šiuo tikslu reikėtų geriau išnaudoti skaitmeninių technologijų potencialą siekiant užtikrinti, kad mokymasis ir švietimas būtų prieinami ne tik žemyninės Europos, bet ir salų gyventojams. Puikus skaitmeninių technologijų potencialo pavyzdys yra Kikladai, kuriuose mokymo tikslais plačiai naudojamos vaizdo konferencijos.

11.3. Salos susiduria su didesniu gyventojų skaičiaus mažėjimu dėl persikėlimo, todėl mokymasis visą gyvenimą gali ir turi būti viena iš politikos sričių ir praktikos rūšių, kuriomis siekiama išlaikyti darbuotojus, kurie ne tik turi dideles galimybes įsidarbinti, bet ir nori pasilikti saloje.

11.4. Todėl EESRK rekomenduoja įgyvendinant politiką:

- i. atspindėti švietimo vaidmenį salų pažangai;
- ii. įgyvendinti visą gyvenimą trunkančio mokymosi metodus siekiant užtikrinti galimybes įsidarbinti ir tai, kad darbuotojai galėtų išnaudoti visą salų darbo rinkos potencialą;
- iii. užtikrinti, kad iš salų neišvyktų darbuotojai.

Bruselis, 2015 m. kovo 19 d.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Europos bendradarbiavimo energetikos tinklų srityje

(nuomonė savo iniciatyva)

(2015/C 268/03)

Pranešėjas Pierre-Jean COULON

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2014 m. spalio 16 d. nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Europos bendradarbiavimo energetikos tinklų srityje.

Transporto, energetikos, infrastruktūros ir informacinės visuomenės skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto darbo šiuo klausimu organizavimą, 2015 m. kovo 4 d. priėmė savo nuomonę.

506-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (kovo 18 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 167 nariams balsavus už ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. EESRK mano, kad tvirtesnis Europos bendradarbiavimas energetikos tinklų srityje piliečiams ir įmonėms yra nepaprastai svarbus.

1.2. Pilietinės visuomenės ir regionų subjektams tenka svarbus vaidmuo pereinant prie kitokio energijos vartojimo modelio, kuris yra vienintelis veiksmingumo, kainų kontrolės ir kovos su klimato kaita garantas.

1.3. EESRK siūlo bendra Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto ir Regionų komiteto iniciatyva kurti regionų ir pilietinės visuomenės organizacijų atstovų diskusijų forumus, kuriuose dalyvautų kiekvienos valstybės narės ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos ar panašios institucijos.

1.3.1. EESRK palankiai vertina Komisijos pasiūlymą, išdėstytą komunikate dėl energetikos sąjungos, kurio tikslas suburti energetikos infrastruktūros forumą. Pilietinei visuomenei tenka svarbus vaidmuo, visų pirma siekiant:

- sisteminti grįžtamąją informaciją ir vietos gerąją praktiką,
- skatinti vietos teisės aktų svarstymą ir nukreipti finansavimą veiksmingiems modeliams,
- didinti įvairių energetikos klausimų priimtinumą ir įsipareigojimą juos spręsti.

1.4. EESRK siūlo sukurti „Europos energijos taupymo sąskaitą“. Šioje sąskaitoje, kurią galėtų atsidaryti bet kuris europietis ir kurios duodamas pelnas būtų šiek tiek didesnis už ES metinį infliacijos rodiklį, būtų kaupiami tik Europos energetikos projektams skirti ištekliai, kurie papildytų viešąjį ar privatųjį (įmonių) finansavimą.

2. Įžanga

2.1. Artimiausiais metais energijos tinklų vystymas bus Europai gyvybiškai svarbus uždavinys. Jų plėtra ir stiprinimas yra būtina sąlyga norint sėkmingai pereiti prie kitokio energijos vartojimo modelio, kuris absoliučiai būtinas sprendžiant klimato kaitos problemą, siekiant didinti Europos ekonomikos konkurencingumą ir patrauklumą ir užtikrinti energijos tiekimo vartotojams saugumą.

2.2. Šiuo tikslu reikės sutelkti šimtus milijardų eurų, ir pagrindas tam padėtas Komisijos ekonomikos atkūrimo programoje, kuria siekiama paskatinti ekonomikos augimą, atveriantį veiklos ir užimtumo galimybių. Šios investicijos bus vykdomos kartu su pažangiųjų tinklų (tiek transporto, tiek skirstomųjų), kurie gali tapti didžiule rinka, plėtra. Reikės pritraukti papildomą novatorišką finansavimą, įskaitant bendruomenės skatinimą finansuoti projektus.

2.3. Norint suformuoti tikrą Europos energetikos infrastruktūros politiką, reikia vystyti pagrindinius inovacijų srities sektorius, kurie didintų Europos konkurencingumą pasaulio rinkoje.

2.4. Ši energetikos tinklams teikiama pirmenybė bus svarbiausias Europos bendradarbiavimo ir (arba) integracijos energetikos srityje aspektas. Šis itin opus klausimas jau plačiai aptartas ankstesnėse EESRK nuomonėse, visų pirma dėl Europos energetikos bendrijos sukūrimo. Kaip tik toks yra energetikos sąjungos tikslas, kurį pasiūlė naujoji Komisija su Pirmininko pavaduotoju Maroš Šefčovič priešakyje.

2.5. Energetikos sąjungos, atitinkančios EESRK prioritetus, tikslas – skatinti dialogą ir bendradarbiavimą kaip vienintelę priemonę sumažinti sąnaudas, padidinti veiksmingumą ir patenkinti piliečių bei įmonių poreikius.

3. Su Europos dujų infrastruktūra susiję iššūkiai

3.1. 2014 m. padėtis Ukrainoje atgaivino Europos būgštavimus dėl apsirūpinimo gamtinėmis dujomis. Kadangi Šiaurės jūros ar Nyderlandų telkiniai senka, importo šaltinių įvairinimas ir gebėjimas išspręsti galimo tiekimo sutrikimo problemą šiuo metu yra pagrindinis uždavinys. Tai reiškia, kad artimiausiais metais reikės pradėti arba baigti įgyvendinti tam tikrus tarpvalstybinių vamzdynų, kompresorių, prireikus galinčių sukurti atbulinį srautą, ar suskystintų dujų terminalų projektus. Be to, vidaus infrastruktūra Europoje bus reikalinga siekiant skatinti vidaus rinkos integraciją ir išvengti kainų skirtumus lemiančių kliūčių.

3.2. Be to, pereinant prie kitokio energijos vartojimo modelio įvairiais būdais griaunamos dujų pramonės įmonių perspektyvos, kadangi siunčiami įvairūs signalai, kurie kartais gali pasirodyti esą prieštarą. Dujų infrastruktūra iš tikrųjų priklauso nuo investicijų, kurios atsiperka per kelis dešimtmečius. Tokiomis aplinkybėmis noras sumažinti energijos suvartojimą ar pereiti nuo anglimi grindžiamų prie atsinaujinančiųjų energijos išteklių menkai tėska tokias investicijas. Juo labiau, kad Jungtinėse Valstijose pradėta skalūnų dujų gavyba ir JAV anglių importas nebuvo numatyti ir lėmė pernelyg dideles investicijas į kombinuoto ciklo energijos gamybą, kuri turėjo būti atsvara energijos gamybai su pertrūkiais. Vis dėlto perėjimas prie kitokio energijos vartojimo modelio susijęs su biudžetų plėtojimu, o tam reikės pritaikyti tinklus atsižvelgiant į tokios rūšies energijos surinkimą ir gamybos šaltinių išsibastymą.

3.3. Gamtinių dujų trajektorija Europos energetikos strategijoje yra aiški ir suprantama kaip svarbus iššūkis atsižvelgiant į būtinas dideles investicijas, kurios turi būti įvykdytos iki 2020 m. ir kurias Europos Komisija įvertino 70 mlrd. EUR, o ENTSO-G – 90 mlrd. EUR.

4. Su elektros energijos perdavimo tinklais susiję iššūkiai

4.1. Elektros energijos perdavimo ir paskirstymo tinklai yra Europos elektros energijos sistemos pagrindas ir yra labai svarbūs pereinant prie kitokio energijos vartojimo modelio. Juos reikia pritaikyti prie naujų energijos gamybos būdų naudojant atsinaujinančiuosius išteklius, plačiau išsibastčiusius geografinėje teritorijoje, ir numatant gamybą su pertrūkiais, taip pat prie naujų vartotojų poreikių, kad būtų užtikrinta elektros pasiūlos ir paklausos pusiausvyra. Pirmosios aukštos ir labai aukštos įtampos linijos iš pradžių buvo statomos prie centralizuotų šiluminių, vėliau – hidroenergijos, o dar vėliau – daugelyje šalių branduolinės energijos gamybos įrenginių. Miestų ir pramoninių rajonų, kurie nuo 1950 m. labai sparčiai augo, vartojimo poreikiai paskatino įrengti naujas linijas. Šiandien Europoje teka dideli atsinaujinančiųjų išteklių energijos srautai, kertantys valstybių sienas, todėl teritorijų solidarumas kaip niekad svarbus.

4.2. ES 2020–2050 m. tikslams įgyvendinti, atsižvelgiant į klimato ir aplinkos apsaugą, energijos tiekimo saugumą ir konkurencingumą, reikia didžiulių investicijų į decentralizuotą atsinaujinančiųjų išteklių elektros energijos gamybą. Prancūzijoje ir Vokietijoje, taip pat Ispanijoje ir Italijoje maždaug 95 % šių gamybos įrenginių yra prijungti prie elektros energijos skirstomųjų tinklų (žemos ir vidutinės įtampos). Tačiau ši decentralizuota energija iš esmės gaminama su pertūkiais, kai pučia vėjas arba šviečia saulė. Todėl elektros energijos tiekėjų vaidmuo ir uždaviniai privalo radikaliai pasikeisti. Anksčiau skirstomajam tinklui išskildavo tik nedaug „kliūčių“ ir centralizuotai pagaminta elektros energija perdavimo tinklu (aukštos ir labai aukštos įtampos linijomis) buvo tiekama galutiniam vartotojui. Ateityje tinklo valdymas pasikeis. Dėl vis dažnesnio prisijungimo prie decentralizuotų atsinaujinančiųjų energijos išteklių, elektromobilių įkrovimo ir svarbesnio klientų, galinčių aktyviai dalyvauti apkrovos valdymo rinkoje, vaidmens keisis elektros tiekėjų atsakomybė ir veikla, taip pat paskirstymo ir perdavimo tinklų tarpusavio ryšiai. Skirstomieji tinklai ateityje bus vis labiau tarpusavyje sujungti ir sudėtingesni, apimantys įvairius gamybos šaltinius ir susiejantys vis įvairesnius ir laikui bėgant besikeičiančius vartojimo modelius; elektros srautai galės netgi pakeisti kryptį ir tekėti iš paskirstymo į perdavimo tinklus tuo atveju, jei vietos gamyba gerokai viršys suvartojimą. Apskritai galima numatyti, kad sunkumai, kurie šiandien iškyla elektros energijos perdavimo tinklams, visų pirma susiję su perkrovos valdymu, netrukus taps elektros energijos skirstomųjų tinklų operatorių kasdienybe.

Lankstesnė gamyba

4.3. Šis visose Europos šalyse pradėtas perėjimas prie kitokio elektros vartojimo modelio lemia kitokią energijos gamybos šaltinių išdėstymą: naujos gamybos vietos, plačiau išdėstytos nei tradicinės jėgainės, neatitinka ankstesnės kartografijos. Vėjo ar fotovoltinė energija paprastai gaminama atokiose vietovėse, nutolusiose nuo pagrindinių vartojimo centrų. Pavyzdžiui, Vokietijoje Šiaurės ar Baltijos jūroje pagamintos vėjo energijos perdavimas į pietinėje šalies dalyje esančius vartojimo centrus yra pagrindinė problema. Kadangi šiuo metu nėra pakankamų perdavimo pajėgumų, atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamyba kartais turi būti ribojama ir lemia fizinius bei ekonominius nuostolius. Taigi tinklas turi būti nedelsiant pritaikytas prie naujų gamybos šaltinių. Tas pat pasakytina ir apie energetikos politiką. Pavyzdžiui, sparčiai ir plačiu mastu vykdant atsinaujinančiosios energijos gamybą kiekvienoje valstybėje narėje turėtų būti atsižvelgta ir į jos poveikį kitų valstybių narių energetikos sistemoms.

4.4. Be prisijungimo prie tinklo, masinis šių naujų kintančios energijos gamybos šaltinių plėtojimas (kitais būdais nei iki šiol vyravusių valdomų energijos gamybos šaltinių) skatina suinteresuotuosius subjektus svarstyti elektros energijos sistemos valdymo klausimą ir kurti naujas valdymo priemones.

4.5. Elektros energijos saugyklos, kai tik jos pradės veikti, bus puikus sprendimas atsižvelgiant į atsinaujinančiųjų išteklių energijos nutrūkstamą tiekimą ir vartojimo kintamumą (paros ar sezoninis). Tačiau šiuo metu tokios technologijos yra ribotos, nes iš esmės naudojami hidroakumuliaciniai įrenginiai – užtikrinta ir išbandyta technologija (naudojama beveik 80 metų), tačiau jų veikla yra ribota dėl gamybos vietų trūkumo ir jų poveikio aplinkai. Be to, tai yra didžiuliai įrenginiai, kuriems būtina, kad elektros energija būtų perduodama abiem kryptimis: siurbimas ir gamyba. Geriausias sprendimas būtų plačioje geografinėje teritorijoje išdėstytos saugyklos.

4.5.1. Yra ir kitų elektros energijos saugojimo galimybių, pvz., vandenilio pavidalu, tačiau, kad ši technologija būtų pradėta plačiai vystyti pramoniniu mastu, reikės palaukti dar bent dešimtmetį.

4.6. Kadangi šiuo metu nėra pakankamai veiksmingų, ekonomiškai efektyvių ir ekologiškų decentralizuoto saugojimo pajėgumų, net ir integruojant įvairius individualaus vartojimo būdus, tinkamiausias sprendimas, leidžiantis priimti ir panaudoti naujus atsinaujinančiuosius energijos išteklius, ir toliau lieka tinkamas elektros energijos srautų valdymas. Būtent tai padeda užtikrinti pakankamai sujungtą ir atsparų tinklą regioniniu, nacionaliniu ir Europos lygmeniu. Gamybos pajėgumų telkimas įvairiais lygmenimis pasinaudojant jungtimis, elektros energijos tinklų sistema gali padėti sutaupyti daug energijos ir užtikrinti elektros energijos tiekimą visoje Europos Sąjungoje.

4.7. Sutaupyti ištekliai nėra susiję tik su tinklo dydžiu. Taupymui įtakos turi ir skirtingų veiksmų – kultūrinių, geografinių, meteorologinių – sąveika ar, pavyzdžiui, įvairūs gamybos būdai. Dar kartą grįžkime prie Europos tinklų jungčių pavyzdžio. Vartojimo pikas vakarais pasiekiamas skirtingu metu dėl gyvenimo būdo kaimyninėse šalyse skirtumų: Belgijoje, Vokietijoje, Prancūzijoje ar Ispanijoje vakarieniaujama ne tą pačią valandą, vakarienės metas skiriasi taip pat ir Rumunijoje, Bulgarijoje, Graikijoje ar Lenkijoje. Be to, Europos šalių elektros energijos sistemoms mažesnę ar didesnę įtaką daro ir kitos aplinkybės: Prancūzijoje energijos poreikis labai išauga esant žemai oro temperatūrai, todėl elektros energijos vartojimo pikas pasiekiamas ypač šaltą žiemos vakarą apie 19.00 val., o Vokietijoje labai svarbi vėjo jėgainių gaminama energija, Ispanijoje daugiausia energijos suvartojama dienos viduryje vasarą, apie 13.00 val., kai įjungiami oro kondicionavimo įrenginiai.

4.8. Elektros energijos gamybos pajėgumų sutelkimas pasinaudojant jungtimis suteikia šalims galimybę pasidalyti riziką, kylančią dėl minėtų aplinkybių, ir taip sumažinti gamybos pajėgumų poreikį.

4.9. Elektros energijos perdavimo tinklai suteikia galimybes plačiu mastu pasinaudoti atsinaujinančiųjų išteklių energija ir geriau spręsti problemas, kylančias dėl šios energijos tiekimo pertraukiamumo; be to, tinklo atveju rečiau naudojamosi pagalbiniais ištekliais, kuriuos labai dažnai tiekia šiluminės jėgainės, kuriose elektros energijos gamybai naudojamas iškastinis kuras (anglys, dujos, dyzelinas) ir kurios išmeta didelį šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) kiekį. Tinklai (perdavimo ir skirstomieji) užtikrina galimybę nukreipti kartais susidarantį vietoje pagamintos elektros energijos perteklių, pavyzdžiui, pietų pertraukos metu gyvenamajame miesto kvartale pagamintą didelį fotovoltinės energijos kiekį nukreipti į tas vietas, kur ji bus vartojama. Savo ruožtu tinklai gali užtikrinti minėto kvartalo gyventojų poreikius nakties metu ir mažai saulėtomis ar apsiniaukusiomis dienomis.

Būtinumas reguliuoti vartojimą

4.10. Akivaizdu, kad gerai valdomas Europos tinklas, kurio infrastruktūra pritaikyta naujam gamybos vietų išsidėstymui, yra svarbiausia priemonė siekiant pereiti prie kitokio energijos vartojimo modelio. Tačiau tai tik vienas iš aspektų.

4.11. Pramoninėse šalyse, kuriose iki paskutiniojo XX a. dešimtmečio pradžios buvo taikomi visiškai valdomi energijos gamybos būdai, pavyzdžiui, hidroenergijos ar branduolinės energijos gamyba, buvo laikomasi požiūrio, kad gamyba turi taikytis prie vartojimo (pasiūla ir paklausa), o ne atvirkščiai. Tinklo operatorius turėjo gamybą ir tiekimą priderinti prie vartojimo pokyčių, kad būtų išsaugota pastovi elektros energijos gamybos ir vartojimo pusiausvyra.

4.12. Tačiau padėtis negrįžtamai pasikeitė. Atsiradus naujoms elektros energijos vartojimo formoms (oro kondicionavimo įrangos ir kitos elektroninės įrangos dauginėjimas, judrusis ryšis, taikomosios programėlės ir kt.) ir vykstant perėjimui prie kitų energijos rūšių, visų pirma transporto sektoriuje (elektra varomos transporto priemonės), tenka dabartinį energijos vartojimą valdyti taip, kad nebūtų perkrauta elektros energijos gamybos sistema bei tinklai ir būtų išvengta pernelyg didelių investicijų.

4.13. Reikia atsižvelgti į energijos vartojimo piko aplinkybes, kurias lemia klimato sąlygų pokyčiai: šalyse, kuriose elektros energija naudojama šildymui, jos vis daugiau sunaudojama sunkiais laikotarpiais, pavyzdžiui, Prancūzijoje 2012 m. vasario mėn. pabaigoje buvo suvartota daugiau kaip 102 GW, t. y. 30 % daugiau nei tuo pačiu laikotarpiu prieš dešimt metų. Be to, vis dažniau pasitaiko karščio bangų, todėl vis daugiau įsigyjama oro vėsinimo įrangos, kurios veikimas taip pat prisideda prie energijos vartojimo piko. Todėl gali kilti elektros energijos gamybos problemų. Vakarų Europoje elektros energijos vartojimo piko tarpsniai sutampa su šaltaisiais žiemos ir vasaros karščių periodais, t. y. anticiklonais, kuriems ypač būdinga tai, kad nėra vėjo. Tai nėra labai svarbu, jei iš vėjo gaunama energija sudaro tik kelis procentus visos pagamintos energijos, tačiau šiuo metu dėl vis sparčiau besivystančios šios energijos gamybos padėtis iš esmės keičiasi.

4.14. Apkrovos valdymas yra naudingas specifinis paklausos kontrolės būdas, kuris leidžia sušvelninti elektros energijos vartojimo piką ir apskritai išlyginti „apkrovos kreivę“. Šis būdas pasižymi tuo, kad tam tikru momentu sumažinamas kurio nors objekto ar kelių subjektų fizinis energijos suvartojimas. Apkrovos valdymas plačiai taikomas gyvenamųjų pastatų sektoriuje arba kitokia forma pramonės objektuose. Reikėtų atkreipti dėmesį į „vėlesnio vartojimo“ poveikį.

4.15. Vartojimo reguliavimas yra priemonė, kuri gali būti taikoma kartu su kitomis, pavyzdžiui, pažangiųjų tinklų kūrimas (mažesnėmis investicijomis), gamybos būdai ar saugojimas. Tinklo operatoriai turi atlikti aktyvų vaidmenį ir padėti nustatyti naujus vartojimo valdymo metodus. Tai nėra tik technologijų klausimas, taip pat būtini rinkos mechanizmai, kurie leistų vartotojams laipsniškai tapti vartotojais-gamintojais. Vartotojų-gamintojų gretos auga, o tinklų (perdavimo ir skirstomųjų) operatoriai atlieka svarbiausią vaidmenį. Pavyzdžiui, Prancūzijoje rengiant atvirus konkursus jau pavyko padidinti apkrovos valdymo apimtį, palyginti su 2010 m., kai pradėtas taikyti apkrovos valdymas, nuo 100 MW po pirmojo bandymo iki daugiau kaip + 700 MW 2013 m. pabaigoje. Šiuo klausimu taip pat būtinas operatorių, vietos ir regionų valdžios institucijų, sektoriaus darbuotojų ir vartotojų organizacijų sutarimas.

4.16. Nauji rinkos mechanizmai, kurie bus sukurti per keletą ateinančių metų, pavyzdžiui, pajėgumų plėtojimo mechanizmas, turėtų padėti sustiprinti šią tendenciją vidutinės trukmės bei ilgalaikiu laikotarpiu ir leisti dar geriau pasinaudoti elektros energijos poreikio lankstumu.

5. Ekonominis, socialinis ir aplinkos apsaugos optimizavimas

5.1. Sutelkti ir optimizuoti gamybos ištekliai, didesnis ir lankstesnis vartojimas – tai aspektai, kurie yra susiję su viena iš pagrindinių elektros energijos perdavimo ir skirstomųjų tinklų užduočių: siekti teritorinio solidarumo. Iš tiesų, perdavimo tinklas leidžia suvienodinti netolygų regioninį ar netgi nacionalinį energijos balansą, skirtingus gamybos pajėgumus ir skirtingą bei nenuoseklų vartojimo modelį. Elektros energijos perdavimo tinklas užtikrina ne tik didesnį lankstumą tarp gamybos ir vartojimo, jis taip pat yra priemonė, leidžianti pasiekti optimalių elektros energijos sistemos rezultatų aplinkos požiūriu.

5.2. Užtikrinant elektros energijos srautų valdymą atsižvelgiama į techninius apribojimus, susijusius su įvairiais elektros energijos gamybos šaltiniais ir į šių šaltinių „hierarchiją“ ekonominiu ir socialiniu požiūriais. Pirmiausia naudojama „prarandama“ energija (t. y. energija, kuri bus prarasta, jei nebus iškart panaudota, pvz., vėjo, saulės fotovoltų energija ir pan.), po to seka hidroenergija, gaunama iš tekančio vandens srauto, paskui branduolinė elektros energija, kurios ribinės sąnaudos yra mažos. Ir galiausiai energija, gaunama naudojant iškastinius išteklius (anglis, dujas ir dyzeliną) atsižvelgiant į jų kainą. Hidroenergija, kuriai gauti naudojami vandens rezervuarai, atlieka veikiau reguliuojamąjį vaidmenį, palyginti su kitų išteklių energija. Tai pasakytina ir apie kitus lankstesnės gamybos tradicinius įrenginius (pvz., dujomis kūrenamos elektrinės).

5.3. Tokia sistema teoriškai užtikrina optimalų ir ekonomišką gamybos išteklių naudojimą. Tačiau dėl įvairių kriterijų, į kuriuos turi būti atsižvelgta, šios sistemos laikytis sudėtinga, o spartus atsinaujinančiosios energijos gamybos augimas gali tik dar labiau ją destabilizuoti.

5.4. Tenka spręsti ne tik techninius atsinaujinančiųjų išteklių integravimo į elektros energijos sistemą klausimus; dėl jų vystymo taikant paramos, visų pirma finansinės paramos, mechanizmus kyla jų sąveikos su tradiciniais rinkos mechanizmais problemų.

5.5. Tai turi būti vertinama atsižvelgiant į aplinkybes: šiluminių energijos gamybos sistemų, ypač kombinuoto ciklo dujinių elektrinių, rentabilumas yra žemas, visų pirma dėl vartojimo sąstingio, kurį būtų galima vertinti teigiamai socialiniu ir sumažėjusių anglių ir CO₂ kainų Europoje požiūriais. Tokiomis aplinkybėmis atsinaujinančiųjų išteklių energijos tiekimas gali lemti reguliuojamų rinkų pusiausvyros sutrikimus. Didmeninėse rinkose buvo stebimos neigiamos kainos, ir ši paradoksali padėtis kai kuriose Europos šalyse gali kartotis šimtais valandų per metus. Tai, kad per pastaruosius keletą metų dėl ekonominio gyvybingumo stokos buvo sustabdyta kombinuoto ciklo dujinių elektrinių, gaminančių daugiau kaip 70 000 MW, o tai savo ruožtu turėjo atitinkamų techninių, socialinių ir ekonominių pasekmių, rodo, kad naujo Europos energijos vartojimo modelis nederinamas su energijos vidaus rinkos taisyklėmis.

5.6. Daugelio šiluminių jėgainių, visų pirma energijos gamybai deginančių dujas, eksploatavimo nutraukimas gali tapti problema visoje Europoje. Be pirmiau minėtų socialinių problemų, šiuo metu užtikrinamas tiekimo saugumo lygis, kuris leido išgyventi žemyninio šalčio bangą 2012 m., sumažės 2014–2018 m., o 2015 m. ir 2016 m. – ypač stipriai. Įvairių bendrovių išnagrinėti scenarijai rodo, kad jei pasikartotų 2012 m. vasario mėn. šalčio banga tokiomis pačiomis oro sąlygomis (vėjas, saulė, temperatūra), 2016 m. ko gero nebūtų galima patenkinti kai kurių valstybių narių nustatyto tiekimo saugumo reikalavimo, t. y. nutraukti elektros tiekimą vidutiniškai 3 val.

5.7. Elektros energijos rinkai šiuo metu sunku siųsti ilgalaikius ir veiksmingus signalus, kurių reikia norint paskatinti būtinas investicijas ir įgyvendinti plataus užmojo Europos energetikos ir klimato kaitos tikslus. Europos Sąjungoje ir daugumoje kitų kaimyninių šalių būtina kuo skubiau sukurti naują modelį, užtikrinantį elektros energijos tiekimo saugumą. Šis modelis skatintų kurti naujus technologinius ir pramonės sprendimus pažangiųjų tinklų srityje ir apskritai pakeisti energetikos sistemų ekonomiką, kad jos derėtų su įvairiais 2030 m. ir vėlesniais tikslais.

Bruselis, 2015 m. kovo 18 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Darnaus vystymosi vaidmens ir pilietinės visuomenės dalyvavimo autonominiuose ES investicijų susitarimuose su trečiosiomis šalimis

(2015/C 268/04)

Pranešėjas Jonathan PEEL

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, vadovaudamasis Darbo tvarkos taisyklių 29 straipsnio 2 dalimi, 2014 m. liepos 10 d. plenarinėje sesijoje nusprendė parengti nuomonę savo iniciatyva dėl

Darnaus vystymosi vaidmens ir pilietinės visuomenės dalyvavimo autonominiuose ES investicijų susitarimuose su trečiosiomis šalimis.

Išorės santykių skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2015 m. vasario 24 d. priėmė savo nuomonę.

506-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (kovo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 8 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Pastaraisiais metais ES sėkmingai užbaigė derybas dėl keleto laisvosios prekybos susitarimų (LPS), kurių kiekviename yra specialus skyrius dėl darnaus vystymosi ir numatytas bendras pilietinės visuomenės įgyvendinimo stebėsenos mechanizmas. Kiekvienu atveju, Komitetui tenka pagrindinis vaidmuo. ES taip pat derasi dėl dviejų atskirų autonominių investicijų susitarimų, kurių vėliau gali būti ir daugiau. Komitetas mano, jog labai svarbu, kad šiuose susitarimuose būtų darnaus vystymosi skyrius, kuriame būtų numatytas tinkamas pilietinės visuomenės dalyvavimo mechanizmas.

1.2. Dėl skirtingų priežasčių ir pagal susiklosčiusias aplinkybes bus deramasi dėl atskirų autonominių investicijų susitarimų, o ne dėl visos apimties LPS, tačiau jų taikymo sritis bus neišvengiamai siauresnė. Reikalavimas įtraukti atskirą skyrių dėl darnaus vystymosi, yra įtikinamas, tačiau reikės kur kas daugiau pastangų norint oficialiai įteisinti pilietinės visuomenės dalyvavimą. Pagal LPS, pavyzdžiui, su Korėja, yra įsteigta daug jungtinių komitetų, tačiau susitarimuose dėl investicijų numatyti tik keli bendri komitetai.

1.2.1. Todėl reikės daugiau pastangų, kad pilietinė visuomenė galėtų įnešti tiesioginį savo indėlį. Tai būtų galima padaryti naudojantis esamu dialogo mechanizmu, pavyzdžiui, kaip ES ir Kinijos apskritojo stalo diskusijos, arba skatinant tarpsektorinį dialogą, įskaitant naudojimąsi socialiniais partneriais. Bet kuriuo atveju komitetas turėtų dalyvauti ieškant galimų sprendimų.

1.3. Iš dalies ES dėmesį darniam vystymuisi, žinoma, lemia jos noras apskritai skatinti ir stiprinti savo tikėjimo demokratija, teisine valstybe ir žmogaus teisėmis, skaidrumu ir nuspėjamumu, jėgą, ypač tokiose svarbiuose srityse kaip intelektualinės nuosavybės teisės.

1.3.1. Dėmesio centre – aplinkos apsauga, kova su klimato kaita, deramo darbo skatinimas, darbuotojų sveikata ir sauga, ir platus klausimų spektras, patenkantis ir į pagrindines TDO, ir į aplinkos apsaugos konvencijas. Komitetas mano, kad atėjo laikas pabrėžti faktinį tokių susitarimų įgyvendinimą bendradarbiaujant ir žmoniškųjų išteklių gebėjimų stiprinimo, ir technologijų perdavimo srityse.

1.3.2. 2014 m. spalio mėn. 27-ajame AKR šalių ir ES posėdyje priimtoje bendroje deklaracijoje⁽¹⁾ aiškiai išdėstyti Komiteto pagrindiniai principai ir nuogastavimai, bendri su pilietine visuomene už ES ribų. Jos santraukoje pabrėžiama ir darnaus vystymosi, ir galutinio darnaus vystymosi tikslų (DVT) nustatymo šiais metais svarba, kartu nurodoma būtinybė į derybas įtraukti pilietinę visuomenę (arba nevalstybinius subjektus). Nors šiuo atveju tai taikoma Ekonominės partnerystės susitarimams, (EPS) tačiau tas pat taikytina ir investicijų susitarimams.

⁽¹⁾ AKR ir ES meeting_oct 2014_final declaration-en (2).

1.4. Komitetas pabrėžia, kad bet koks ES pasiektas investicijų susitarimas turi sudaryti sinergiją su Atviros darbo grupės, rengiančios galutinius 17 darnaus vystymosi tikslų, darbu, pasirengimu vyksiančiai Paryžiaus JT bendrosios klimato kaitos konvencijos konferencijai (JTBBBB ŠK 15), taip pat su dabartinėmis daugiašalėmis derybomis siekiant sumažinti ekologiškoms prekėms taikomus muitų tarifus.

1.4.1. Komitetas mano, kad norint rasti teisingus, nuosaikius ir veiksmingus sprendimus, reikia geriau suprasti, kaip šie trys darnaus vystymosi aspektai sąveikauja ⁽²⁾. Vis dėlto darnumui turi tekti pagrindinis vaidmuo dabartinėse ES derybose su Kinija dėl investicijų, ypač suprantant, kad Kinijoje vienas pagrindinių poreikių yra investavimas į ekologiją ir darnumą, importuojant ES ekspertų žinias ir technologijas.

1.5. Komitetas apgailestauja, kad nuo 2000 m. pasaulinis investicijų lygis nukrito ne mažiau kaip 5 %

1.6. „Taip pat pažymime, kad, ypač atsižvelgiant į UNCTAD ⁽³⁾ prognozę, kad darnaus vystymosi tikslams įgyvendinti prireiks maždaug 7 trln. JAV dolerių ir kad bent trečdalį šios sumos turės investuoti privatus sektorius; privataus sektoriaus vaidmuo bus pagrindinis veiksnys bet kokiame investicijų susitarime. Investicijų apsauga yra labai svarbus klausimas, tačiau jis nagrinėjamas atskiroje šiuo metu rengiamoje Komiteto nuomonėje. Vis dėlto Komitetas pabrėžia, kad ES ir kitų valstybių teisė reguliuoti ir siekti teisėtų viešosios politikos tikslų (įskaitant sveikatos, saugos ir aplinkos) yra pirmajai svarbos.

1.6.1. Komitetas primygtinai rekomenduoja Komisijai ypatingą dėmesį skirti paramai MVĮ ir labiau specializuotoms įmonėms tiek investicijų tiek kitose srityse. Šios bendrovės yra inovacijų iniciatorės, o tai ypač svarbu darnumui išlaikyti ir plėtoti; joms tenka 99 % ES ūkio ir jos sukuria 70–80 % darbo vietų.

1.6.2. Valdžios sektoriaus viešąjį pirkimą teks vykdyti pagal investicijų susitarimus, taip pat sudarant viešojo ir privataus sektorių partnerystes (VPSP) bei Vyriausybėms dirbant kartu su privačiuoju sektoriumi. EESRK politika dėl viešojo ir privataus sektorių partnerystės nagrinėjama 2010 m. spalio 21 d. nuomonėje ECO/272. Nors nuomonėje iš esmės pritariama viešojo ir privataus sektorių partnerystėms, joje taip pat nurodomos tam tikros problemos, kurios vis dar tebėra labai aktualios. Komitetas taip pat jau yra nurodęs, kad viešojo ir privataus sektorių partnerystė „gali tapti svarbia vystymosi strategijų įgyvendinimo priemone, tačiau partnerystė turi būti tinkamai reguliuojama ir užtikrinama suinteresuotųjų subjektų tarpusavio komunikacija“ ⁽⁴⁾. Todėl visuose investicijų susitarimuose turi būti numatyta viešųjų investicijų bei viešojo ir privataus sektorių partnerystės galimybė. Ir viena, ir kita turi užtikrinti, kad bus laikomasi tvarumo tikslų.

1.6.3. Komitetas taip pat rekomenduoja į visus ES ir trečiųjų šalių investicijų susitarimus įtrauktume darnaus vystymosi skyriuje būtinai nurodyti ir įmonių socialinės atsakomybės (ISA) vaidmenį, įskaitant nuorodą į socialiai atsakingą investavimą, pavyzdžiui, Jungtinių Tautų remiamas atsakingo investavimo principus (JTALIP) ⁽⁵⁾. Šiuo tikslu susitarimais reikėtų skatinti privačias ir valstybines finansų įstaigas savanoriškai paskelbti, kad atlikdamos tyrimus ir priimdamos atsakingo investavimo sprendimus jos atsižvelgia į informaciją dėl aplinkos apsaugos, socialinių reikalų ir valdymo srityse daromo poveikio, t. y. vadinamųjų „aplinkosauginių, socialinių ir valdymo kriterijų“. Atkreipiame dėmesį į tai, kad tikimasi, jog 2015 m. pradžioje bus paskelbtas naujas Komisijos komunikatas dėl įmonių socialinės atsakomybės, tačiau svarbu, kad abi derybų pusės pripažintų, jog būtinos platesnės tarptautinės gairės. Tai – EBPO tarptautinio verslo įmonių gairės ⁽⁶⁾ ir JT verslo ir žmogaus teisių pagrindiniai principai, kurie yra dabartiniu metu įgyvendinami. Komitetas pabrėžia, kad bet kokie veiksmai ES ar tarptautiniu mastu neturėtų jiems prieštarauti arba kelti grėsmės.

⁽²⁾ OL C 271, 2013 19 9, p. 144.

⁽³⁾ UNCTAD WIF pranešimas spaudai, 2014 m. spalio 14 d., Ženeva.

⁽⁴⁾ OL C 67, 2014 6 3, p. 1.

⁽⁵⁾ Šie klausimai gali būti išsamiau aptarti Komiteto rengiamame informaciniame pranešime.

⁽⁶⁾ 2011 m. EBPO tarptautinių įmonių gairės.

2. Apžvalginė informacija

2.1. Investicijos Lisabonos sutartimi priskiriamos ES kompetencijai, kaip dalis jos bendros prekybos politikos (BPP), ir ES teko užduotis siekti, „laipsniško (tarptautinės prekybos ir) tiesioginių užsienio investicijų“ ⁽⁷⁾ (TUI) apribojimų panaikinimo. Sutartyje taip pat reikalaujama, kad visi prekybos, investicijų, vystymosi ir plėtros aspektai būtų glaudžiau integruoti ir tarpusavyje suderinti, ypač siekiant užtikrinti geresnę koordinavimą.

2.2. Komisija paskelbė komunikatą „Visapusiškos Europos tarptautinės investicijų politikos kūrimas“ ⁽⁸⁾. Pagal komunikato apibrėžtį (remiantis ETT sprendimais) „paprastai laikoma, kad tiesioginėms užsienio investicijoms (toliau – TUI) priskiriamos visos užsienio investicijos, kuriomis siekiama užmegzti ilgalaikius tiesioginius ryšius su įmone, kuriais suteikiamas kapitalas ekonominei veiklai vykdyti“ arba tai „yra kapitalas, kurį vienoje šalyje įsikūręs investuotojas investuoja į kitoje šalyje veikiančią įmonę“.

2.2.1. Komiteto nuomonėje ⁽⁹⁾ teigiama: „Itin palankiai vertiname komunikato nuostatą, kurioje dar kartą užtikrinama, kad ES prekybos ir investicijų politika turi būti nuosekli, „turi atitikti“ Sąjungos ekonomikos ir kitą politiką, įskaitant „aplinkos apsaugos, tinkamų darbo vietų kūrimo, sveikatos ir saugos darbe“ ir plėtros politiką.“

2.3. Tačiau tuo metu nebuvo poreikio siekti glaudesnės kiekvieno ES išorės politikos aspekto integracijos. Savo 2006 m. komunikate „Globalioji Europa“, paskelbtame, kai derybos su PPO dėl Dohos vystymosi darbotvarkės įstrigo, Komisija nurodė, jog svarbu užtikrinti, kad prekybos liberalizavimo „naudą gautų piliečiai. Kaip mes siekiame socialinio teisingumo ir sanglaudos savo šalyse, taip turėtume skleisti savo vertybes, įskaitant socialinius ir aplinkosaugos standartus bei kultūros įvairovę, visame pasaulyje ⁽¹⁰⁾. Atsakydamas į šį komunikatą, Komitetas savo ruožtu paragino įtraukti darnaus vystymosi skyrių į visas vėlesnes LPS, kartu numatant ir aktyvią pilietinės visuomenės vykdomą stebėseną ⁽¹¹⁾.

2.4. Nuo to laiko buvo sudarytas ženklus skaičius ES prekybos susitarimų, į kuriuos buvo įtrauktas skyrius dėl darnaus vystymosi. Pradedant 2010 m. ES ir Korėjos susitarimu, pirmuoju keletui metų sudarytu ES LPS, šiuose susitarimuose taip pat buvo numatytas bendras pilietinės visuomenės mechanizmas šių darnaus vystymosi skyrių įgyvendinimui stebėti, ir šie mechanizmai dabar pradeda veikti. Vyksta reguliarūs ES ir Korėjos pilietinės visuomenės forumo susitikimai, kartu darbą pradėjo ir konsultacinės įstaigos, atsakingos už ES ir Centrinės Amerikos LPS, ES ir Kolumbijos/Peru LPS bei ES ir CARIFORUM ekonominės partnerystės susitarimą.

2.5. Panašūs mechanizmai egzistuoja ir neseniai pasirašytuose, bet dar neveikiančiuose išsamiuose ir visapusiškuose LPS su Ukraina, Gruzija ir Moldova, kaip ir ES ir Kanados (CETA) bei ES ir Singapūro susitarimuose, todėl galima pagrįstai tikėtis, kad jie bus įtraukti į kitas vykstančias ES prekybos derybas.

2.6. Investicijos savo ruožtu tapo vienu svarbiausių šių derybų objektu po to, kai jos buvo priskirtos ES kompetencijai, įskaitant CETA ir ypač derybų dėl TPPI (transatlantinės prekybos ir investicijų partnerystės) su JAV, kur „I“ reiškia investicijas. Tuo metu, kai buvo deramasi dėl susitarimo su Korėja ir dėl kitų 2.4 punkte nurodytų LPS, investicijos nepriklausė ES kompetencijai, tačiau vėliau tokie įgaliojimai buvo suteikti derantis su Singapūru, ir nuo to laiko investicijų susitarimai yra sudaromi atskirai.

2.7. Derybos dėl atskiros autonominio investicijų susitarimo buvo oficialiai pradėtos ES ir Kinijos aukščiausio lygio susitikime 2013 m. lapkričio mėn., o 2014 m. kovo mėn. pradėtos derybos dėl panašaus susitarimo su Mianmaru. Tai yra pirmosios autonominės ES derybos dėl investicijų, kadangi jos nėra sudėtinė derybų dėl platesnio LPS dalis ⁽¹²⁾. Tai taip pat gali būti patrauklia alternatyva ilgoms ES LPS deryboms, kurios, atrodo, visiškai prarado pagreitį, nors iki Ukrainos krizės buvo svarstoma apie galimas atskiras ES ir Rusijos derybas dėl investicijų.

⁽⁷⁾ SESV 206 straipsnis.

⁽⁸⁾ Komisijos komunikato Tarybai, Europos Parlamentui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Visapusiškos Europos tarptautinės investicijų politikos kūrimas“ COM(2010) 343.

⁽⁹⁾ OL C 318, 2011 10 29, p. 150.

⁽¹⁰⁾ COM(2006) 567 final, 2006 m. spalio 4 d. 3.1 punkto iii papunktis.

⁽¹¹⁾ OL C 211, 2008 8 19, p. 82.

⁽¹²⁾ Kai kurie norėtų, kad ES derėtųsi su Kinija dėl viso LPS.

2.8. Todėl šios nuomonės tikslas – išnagrinėti galimą skyriaus dėl darnaus vystymosi vaidmenį autonominiuose investicijų susitarimuose bei oficialaus pilietinės visuomenės dalyvavimo galimybę.

3. Kintantis investicijų pobūdis

3.1. Investicijos (vienas iš „Singapūro klausimų“, dėl kurio susitarta 1996 m.) iš pradžių turėjo sudaryti daugiašalių PPO prekybos derybų, pradėtų Dohoje, dalį, tačiau 2003 m. PPO ministrų konferencijos Kankūne nuspręsta jų į derybas netraukti. EBPO mėginimas įdiegti daugiašalių investicijų susitarimą 1998 m. baigėsi nesėkmingai. Prieš 20 metų PPO Urugvajaus raundo TRIMS (dėl su prekyba susijusių investicinių priemonių) taikomi tik priemonėms, turinčioms įtakos prekybai prekėmis, bet ne paslaugomis ar kitoms per tą laiką atsiradusioms svarbioms sritims.

3.2. Prekybos ir investicijų atskyrimas tampa vis sudėtingesnis ir reikalaujantis integruoto požiūrio. TUI tenka svarbi vieta ES pasaulinėje verslo strategijoje, ir jų svarba auga. Atsižvelgiant į gamybos lyginamąsias sąnaudas, daugeliui ideali gamybos vieta yra ta, kuri yra arčiausiai galutinės rinkos, – tai ypač svarbu, kai atsiveria naujos rinkos, pirmiausia sparčiai besiformuojančiose rinkos ekonomikos šalyse ir kitose besivystančiose ekonomikos. Kitiems, svarbu galėti perkelti tiekimą ir gamybą iš vienos šalies į kitą, kaip jau minėta, dėl skirtingo biotechnologijų naudojimo priimtumo laipsnio.

3.2.1. Valiutos kurso svyravimai ir kintančios sąnaudos taip pat daro poveikį tiekimo grandinėms, kuris sukelia gamybos svyravimus ir trumpalaikius pokyčius. Didelės importo kliūtys – kažkada pozityviai veikusios investicijas – dabar veikia atgraso nuo TUI.

3.2.2. Pasaulinės tiekimo ir gamybos grandinės taip pat gali driektis per daugelį šalių, pavyzdžiui, Europai skirti mobilieji telefonai gali būti pagaminti Kinijoje naudojant pažangią technologiją, įvežtą iš kurios nors Rytų Azijos šalies. Prieš Kinijai tampa PPO nare, mobilieji telefonai dažniausiai būdavo importuojami į ES tiesiogiai. Iš tikrųjų, daugiau kaip pusė Kinijos eksporto atkeliauja iš užsienio bendrovių, investavusių Kinijoje; elektronikos sektoriuje ši dalis siekia net 65 %

3.2.3. 2010 m. komunikate taip pat teigiama, kad pagal „dabartinę mokslinių tyrimų TUI ir užimtumo srityse padėtį, nematyti jokio apčiuopiamo neigiamo su ES investicijomis užsienio šalyse susijusio poveikio bendrai užimtumo būklei“⁽¹³⁾, bet Komisija vis tik pripažįsta, kad „nors bendra padėtis yra teigiama, neigiamo poveikio, žinoma, gali būti konkrečiuose sektoriuose ir geografinėse vietovėse ir (arba) konkrečiais atvejais“. Tai veikia gali turėti poveikio ne kvalifikuotiems darbuotojams.

3.3. Prekybos ir investicinė praktika keičiasi labai sparčiai. Pavyzdžiui, internetas įneša radikalių pasikeitimų: eksponentiškai auga tarptautinis prekių įsigijimas internetu, atsiskaitymas už jas internetu ir vėliau faktinis siuntos vežimo etapų stebėjimas internetu, norint įsitikinti, kad prekė yra pristatyta. Pasikeitimai, kuriuos įnešė augantis naudojimas „eBay“, „PayPal“ ir panašiomis bendrovėmis (pvz., „Alibaba“) padarys perversmą prekybos ir investicijų srityje. Tiesioginėms užsienio investicijoms IRT jau dabar yra labai svarbus veiksnys.

3.3.1. Tai suteikia didžiulį potencialą MVĮ ir kitoms labiau specializuotoms įmonėms, nes joms ir vietiniam verslui sudaromos galimybės patekti į rinkas, kurios ligi šiol joms, ypač MVĮ, veikiančioms atokesnėse vietovėse, buvo nepasiekiamos. Tai galėtų suteikti stiprų impulsą MVĮ investuoti užsienyje, taip pat kurti vietines darbo vietas. Atsižvelgdamas į tai, kad Europos Sąjungoje MVĮ tenka 99 % viso ūkio, jos yra svarbi inovacijų varomoji jėga, joms tenka svarbus vaidmuo išsaugant tvarumą ir jos sukuria 70–80 % darbo vietų, EESRK ragina Komisiją ypatingą dėmesį skirti šių įmonių rėmimui investicijų ir kitose srityse.

⁽¹³⁾ 2010 m. konsultacinės bendrovės *Copenhagen Economics* publikacija „Tiesioginių ES investicijų kitose šalyse poveikis“ (angl. 2010 *Impact of ES outward FDI*).

4. Autonominiai investicijų susitarimai

4.1. Dabartinės ES derybos dėl autonominių investicijų susitarimų, t. y. su Kinija ir Mianmaru, bus labai skirtingos, nors, kaip suprantame, pagrindiniai įgaliojimai yra panašūs. Su Kinija visos ES valstybės narės (išskyrus Airiją) yra pasirašiusios atskiras dvišales investicijų sutartis (DIS); su Mianmaru tokių sutarčių neturi nė viena jų. Kinijos atveju patekimo į rinką klausimai, be kita ko, yra pagrindinė derybų dalis; derybose su Mianmaru šie klausimai yra susiję tik su investuotojų apsauga. Po ilgo izoliacijos laikotarpio Mianmaro Vyriausybė dabar nori pritraukti ir skatinti užsienio investicijas.

4.2. Vystymosi požiūriu tarp Kinijos ir Mianmaro yra didžiulis atotrūkis. Viena – didžioji supervalstybė, visiškai integruota į pasaulio prekybos sistemą, kita – lėtai atsigauna po dešimtmečius trukusios priverstinės ir savanoriškos izoliacijos. Mianmarui reikės gebėjimų ugdymo, Kinijai to nereikės. Visa ES prekyba prekėmis 2013 m. su Mianmaru sudarė 533 mln. EUR, o su Kinija – 428 mlrd. EUR (paslaugomis – dar 49,9 mlrd. EUR 2012 m.)⁽¹⁴⁾.

4.2.1. Vis dėlto, 2012 m. ES užsienio investicijos į Kiniją siekė tik 15,5 mlrd. EUR (2009 m. – 5,3 mlrd. EUR), o Kinijos investicijos į ES – tik 7,6 mlrd. EUR (2009 m. – 0,3 mlrd. EUR)⁽¹⁵⁾ arba tik 2,6 % visų užsienio investicijų į ES tais metais. Šie skaičiai yra labai maži, turint omenyje, kad beveik 30 % ES TUI tenka JAV, o Kinijai – mažiau kaip 2 %, nors tai sudaro apie 20 % visų TUI į Kiniją. Savo ruožtu Kinijai tenka mažiau negu 0,7 % visų TUI į ES (taip pat gali būti netiesioginių investicijų per Honkongą arba kitas vietas), o JAV – 21 %

4.2.2. Kiekvienos derybos dėl investicijų susitarimo turės savų ypatumų. Mianmarui reikės nustatyti principus ir standartus siekiant sutelkti ir skatinti užsienio investicijas; Kinijos atveju siekiama daug platesnio užmojo susitarimo. Tačiau abiem atvejais didelė dalis investicijų bus privačiojo sektoriaus ar bendros su privačiuoju sektoriumi.

4.3. Svarbi investicijų susitarimo šalių kompetencijos sritis bus sudaryti palankesnes sąlygas investuoti suteikiant būtiną, tvirtą infrastruktūrą. Vyriausybės yra atsakingos už tvirtą infrastruktūros reguliavimo pagrindą ar tai būtų regioniniu lygmeniu, ar siekiant užtikrinti veiksmingus, efektyvius energijos, vandens ir transporto tinklus sudarant tam efektyvias sistemines sąlygas. Energijos ir vandens tinklams bei sistemoms statomos pagal sudėtingus projektus, todėl gali prireikti dešimtmečio ar net ilgiau, kad jas būtų galima visapusiškai eksploatuoti. Reglamentavimo aplinkai taip pat reikia ilgalaikio planavimo. UNCTAD⁽¹⁶⁾ duomenimis, iš 7 trilijonų JAV dolerių, reikalingų Tvaraus vystymosi tikslų įgyvendinimo laikotarpiu, mažiausiai trečdalį investuoti privatusis sektorius, įskaitant naujų miestų, mokyklų, ligoninių ir kelių statymą.

4.4. Šioje srityje bus labai svarbu sudaryti palankias sąlygas viešojo ir privačiojo sektorių partnerystėms (VPSP). Bet kokiame investicijų susitarime privaloma užtikrinti, kad reglamentavimo aplinka sudarytų sąlygas užsienio investicijoms į viešuosius pirkimus ir VPSP ir užtikrintų ilgalaikį nuspėjamumą ir tvarumą. Įmonėms taip pat reikia ilgalaikio planavimo, ypač jei nori, kad jų investicijos būtų sėkmingos. Nė vienai iš susitarimo šalių nėra naudinga kitos šalies nesėkmė. Stiprūs valdžios ir privataus sektorių veikėjai turi sukurti naujų rūšių sinergiją ir įsisavinti naujas bendradarbiavimo formas. Čia svarbų vaidmenį taip pat turėtų atlikti pilietinė visuomenė, ypač socialinių partnerių lygmeniu.

4.5. Didelis tokio susitarimo privalumas Kinijai yra tai, kad jis pakeis ir atnaujins 27 valstybių narių dvišales investicijų sutartis, kurios taps vienu susitarimu. Vietoj paprasto šių sutarčių konsolidavimo, Europos Sąjunga (kaip Kanados atveju) veikiau privalo siekti aukštus standartus atitinkančio, naujos kartos susitarimo. Be patekimo į rinką, šios derybos taip pat apima keletą platesnio pobūdžio klausimų, įskaitant viešuosius pirkimus, konkurencijos politiką, valstybės įmonių (VI) vaidmenį ir patekimą į iki šiol uždarytus sektorius, taip pat klausimus, susijusius su darniu vystymusi.

4.5.1. Labai svarbu, kad ES ir Kinijos investicijų susitarimas sukurtų pridėtinės vertės. Jis turėtų paskatinti aktyvesnį politinį dialogą, taip pat didesnę integraciją ir technologijų mainus.

⁽¹⁴⁾ Prekybos GD statistiniai duomenys.

⁽¹⁵⁾ Komisijos duomenys.

⁽¹⁶⁾ Žr. 3 išnašą.

4.5.2. Komitetas atkreipia dėmesį į investavimo principus, dėl kurių ES ir JAV susitarė 2012 m. ⁽¹⁷⁾. Jais pabrėžiama, kad *nepaprastai svarbu sukurti ir išlaikyti atvirą ir stabilią investicijų aplinką ir politiką, kurios prisideda prie darnaus ekonomikos vystymosi ir augimo, darbo vietų kūrimo, didesnio našumo, technologinių inovacijų ir konkurencingumo.*

4.6. Tačiau svarbiausia, kad bet kokiame investicijų susitarime su Kinija būtų aiškus darnaus vystymosi skyrius, ypač atsižvelgiant į tai, kad Kinijai labai reikia žaliųjų, tvirų investicijų. Daugumos stebėtojų nuomone, pagrindinė priežastis, dėl kurios Kinija yra suinteresuota tokiu susitarimu, yra tai, kad kinams reikia ES investicijų ir techninės praktinės patirties padedant plėsti esamus miestus užtikrinant didžiausią įmanomą jų darnumą ir statant naujus darnius miestus Kinijoje. Kinija mato padarytas klaidas ne tik išsivysčiusiose šalyse, kuriose centriniai prastos reputacijos miestų rajonai siejami su nusikalstamumu, bet ir sparčiai augančios ekonomikos šalims itin būdingą padriką miestų plėtrą, kai jie auga labai sparčiai, neplanuojamai ir nekontroliuojamai. Urbanizacija Kinijoje auga eksponentiškai: jau dabar 50 % kinų gyvena miestuose, nors toks lygis buvo neišsivaizduojamas vos prieš keletą metų. Pavyzdžiui, Šendžene – mieste, kuris prieš 40 metų dar neegzistavo, per dešimtmetį iki 2010 m. gyventojų skaičius išaugo keturis kartus iki daugiau nei 10 mln. žmonių. Kinai yra pasiryžę išvengti kie įmanoma daugiau kitur padarytų klaidų.

5. Darnaus vystymosi vaidmuo derybose dėl investicijų

5.1. Komitetas palankiai vertina Komisijos išipareigojamą investicijų susitarimuose atsižvelgti į „darnaus vystymosi“ aspektus. Bet koks konkretus darnaus vystymosi skyrius bus grindžiamas principais, nustatytais pirmajame tokio pobūdžio skyriuje, t. y. 2010 m. ES ir Korėjos laisvosios prekybos susitarimo ⁽¹⁸⁾ 13 skyriuje, ir vėliau patobulintais, visų pirma neseniai pasirašytuose ekonominės partnerystės susitarimuose ir susitarimuose su Singapūru ir Kanada (kurie dar neratifikuoti). Ši skyrių reikės specialiai pritaikyti investicijoms, ypač siekiant pabrėžti atsakingą investavimą, didesnę skaidrumą, energijos vartojimo efektyvumą, aplinkosaugos paslaugų skatinimą ir kitus svarbius veiksnius.

5.1.1. Be to, Komitetas palankiai vertina Europos Komisijos ir Tarybos išipareigojimus užtikrinti, kad investicijų politika nepažeistų jokių konkrečių darnaus vystymosi aspektų.

5.2. ES ir Korėjos susitarimo 13 priede aiškiai nurodoma, kad siekdamas darnaus vystymosi skyriaus tikslų susitarimo šalys bendradarbiaus keisdamosi nuomonėmis dėl susitarimo „teigiamo ir neigiamo poveikio“, taip pat bendradarbiaus „už prekybos ir darnaus vystymosi socialinius ar aplinkosauginius aspektus atsakinguose tarptautiniuose forumuose“, įskaitant PPO, TDO, Jungtinių Tautų aplinkos programoje ir pagal daugiašalius aplinkosaugos susitarimus. Atnaujinant šias nuostatas taip pat reikėtų nurodyti naujausias aktualias Pasaulio banko, Maisto ir žemės ūkio organizacijos (FAO) ir kitas iniciatyvas.

5.2.1. Šio susitarimo 13.4 straipsnyje aiškiai nurodomos visos pagrindinės socialinės normos (daugiašaliai darbo standartai ir susitarimai), o 13.5 straipsnyje – daugiašaliai aplinkos apsaugos susitarimai. 13.6 straipsnyje konkrečiai minimos tiesioginės užsienio investicijos į „aplinkos apsaugos prekes ir paslaugas, įskaitant aplinkos apsaugos technologijas, tausią atsinaujinančiąją energiją, energiją tausojančius produktus ir paslaugas bei ekologinio ženklo prekes“.

5.2.2. Taip pat labai svarbūs 13.7 straipsnis, kuriuo išipareigojama neatsisakyti teisės aktų investicijoms skatinti ir nenukrypti nuo jų, ir 13.9 straipsnis, skirtas skaidrumui.

5.2.3. Nors kiekvienas suderėtas susitarimas turės savitumą, būtina taikyti nuoseklius metodus ir lengvai atpažįstamą ir priimtina formą.

5.2.4. Oficialaus dialogo darnaus vystymosi klausimais mechanizmas, panašus į numatytąjį Korėjos susitarimo 13 straipsnyje ir 13 priede, bus toks pat svarbus, kaip ir visame laisvosios prekybos susitarime. Mianmaro atveju lemiamos reikšmės turės gebėjimas aptarti TDO konvencijų įgyvendinimą: 1997–2013 m. dėl TDO konvencijos dėl prievartinio darbo principų pažeidimo Mianmarui buvo sustabdytos ES BLS ir VIG programos.

5.2.5. Susitarime su Kinija darnaus vystymosi skyrius ir specialus diskusijų forumas turėtų būti grindžiamas tiek dabartiniu ES ir Kinijos dialogu užimtumo ir socialinės politikos klausimais, tiek ES ir Kinijos aplinkos politikos dialogu, plėtojama nuo 2005 m. ir paskutinį kartą paskatintu 2012 m. bendru pareiškimu dėl aktyvesnio aplinkos politikos dialogo ir žaliąjo augimo. Tai turėtų apimti oro ir vandens taršą, atliekų tvarkymą ir miškininkystę.

⁽¹⁷⁾ <http://trade.ec.europa.eu/doclib/html/149331.htm>

⁽¹⁸⁾ OL L 127, 2011 5 14, p. 62.

5.2.6. Bet kuriame darnaus vystymosi skyriuje reikės atidžiai išnagrinėti aktyvesnį privačiojo sektoriaus vaidmenį investicijų srityje. Labai svarbu bus nustatyti investuotojo išsipareigojimus, proporcingai suderintus su lygiaverte investuotojų apsaugos forma. Privaloma atsižvelgti į investuotojų išsipareigojimus laikyti vystymosi reikalavimų, įskaitant socialiniu požiūriu atsakingą investavimą, nes jais siekiama paremti ir išlaikyti bendrą konkurencingumą. Kai kuriems investuotojams darnaus vystymosi rėmimas bus pagrindinis investavimo tikslas, tačiau kitiems tai bus ne esminis dalykas. Derybų šalys turi sudaryti palankesnes sąlygas investicijoms, tačiau jos negali nurodinėti, kaip investuoti. Taigi veiksminga ES investicijų strategija atlieka lemiamą vaidmenį išlaikant ES konkurencingumą sparčių ekonominių pokyčių metu ir vykstant svarbiems santykinės ekonominės galios poslinkiams visame pasaulyje, ypač investuojant labiau specializuotoms įmonėms ir MVĮ, kurios yra pagrindinis inovacijų šaltinis.

5.2.7. Korėjos susitarimo 13.6 straipsnio 2 dalyje nurodomos sąžiningos ir etiškos prekybos prekėmis schemos, taip pat schemos, „susijusios su įmonių socialine atsakomybe ir atskaitomybe“. 13 priede taip pat numatomi „informacijos mainai ir bendradarbiavimas“ šiais klausimais, įskaitant „veiksmingą tarptautiniu mastu suderėtų gairių įgyvendinimą“. Komitetas primygtinai rekomenduoja šį požiūrį taikyti investicijų susitarimams. Įmonių socialinė atsakomybė (ISA) bus labai svarbi visuose investicijų susitarimuose.

5.2.8. Toks mechanizmas būtų labai vertingas kartu su savo investiciniais partneriais sprendžiant įmonių socialinės atsakomybės klausimus. Jame reikėtų pabrėžti kultūriniu požiūriu svarbius dalykus, didesnę skaidrumą, etiškus metodus ir kovą su korupcija. Vartotojų pageidavimų įtraukimas duos ekonominės naudos, taip pat, be kita ko, skatins efektyvesnį, mažiau aplinką teršiančios energijos vartojimą. Esminės reikšmės turi informuotumo didinimas, keitimasis gerąja praktika ir konstruktyvus įmonių bei suinteresuotųjų subjektų bendradarbiavimas, taip pat MVĮ gebėjimų stiprinimas, nes joms tenka neproporcinga sąnaudų našta. Kinijos investicijos užsienyje labai greitai gali tapti nesėkmingos, jeigu kinai gerai nesuvoks, ko iš jų reikalaujama. Skatinimas glaudžiau susieti investuotojus, visuomenės poreikius, taigi ir vartotojų pageidavimus, būtų labai vertingas visoms susitarimo šalims.

5.2.9. Komisija įmonių socialinę atsakomybę apibrėžia kaip „įmonių atsakomybę už jų poveikį visuomenei“. ISA – tai į veiklą orientuotos, savanoriškos iniciatyvos, pranokstančios ir viršijančios teisinius reikalavimus. Ja siekiama kurti naują vertę inovacijomis. Įmonių socialinė atsakomybė apima ekonominius, socialinius ir aplinkosaugos aspektus konsultuojantis su visais suinteresuotaisiais subjektais, bet, visų svarbiausia, taikomi metodai turi būti lankstūs ir skirtingi. Negalima visiems taikyti vienodos sistemos: kiekviena įmonė pasižymi išskirtinėmis savybėmis. Todėl įmonių socialinės atsakomybės praktika labai skiriasi, tačiau, kai tinkamai taikoma, ji yra vertinga verslo galimybių sukūrimo priemonė, didinanti įmonės konkurencingumą.

5.2.10. Numatoma, kad netrukus bus paskelbtas naujas Komisijos komunikatas dėl įmonių socialinės atsakomybės. Remiamasi tokiais svarbiais tarptautinėmis gairėmis, kaip EBPO tarptautinio verslo įmonių gairės⁽¹⁹⁾ ir JT verslo ir žmogaus teisių pagrindiniai principai, kurie yra dabartiniu metu įgyvendinami. Svarbu, kad bet kokie veiksmai ES ar tarptautiniu mastu jiems neprieštarautų ar nekeltų grėsmės. Taip pat svarbu priminti, kad valstybėms tenka pareiga apsaugoti ir įgyvendinti žmogaus teises, o įmonės privalo jų nepažeisti.

6. Pilietinės visuomenės vaidmuo

6.1. Pilietinei visuomenei tenka svarbus vaidmuo sutelkti valdžios ir privatųjį sektorių ir atlikti tiek nuolatinio dalyvio, tiek stebėsenos vykdytojo vaidmenį. Tačiau klausimui dėl tiesioginio pilietinės visuomenės dalyvavimo, įskaitant tiesioginę bet kurio investicijų susitarimo stebėseną, kai aktyviai dalyvauja tiek valstybiniai, tiek ir nevalstybiniai subjektai, reikės skirtingų konkrečiai šaliai pritaikytų sprendimų, grindžiamų esamu skirtingų visuomenės grupių dialogo lygmeniu ir jų tarpusavio supratimu.

6.2. ES ir Korėjos susitarime numatyta keletas susitarimo šalių dialogo mechanizmų. Pilietinės visuomenės forumas yra atskaitingas Prekybos ir darnaus vystymosi komitetui, į kurį įeina abiejų susitarimo šalių Vyriausybės. Investicijų susitarimams numatomas tik vienas toks komitetas – ne visuomet gali būti tikslinga kelti investicijų klausimus šiuo lygmeniu, ypač tais atvejais, kai viena iš susitarimo šalių nenori, kad tai taptų politine ar diplomatine problema. Gali prireikti sukurti naują pilietinės visuomenės forumo mechanizmą.

⁽¹⁹⁾ 2011 m. EBPO gairės tarptautinėms įmonėms.

6.3. Tokiose šalyse, kaip Kinija ar Mianmaras, požiūris į pilietinę visuomenę labai skiriasi, yra uždaresnis, todėl reikės kur kas daugiau įtikinėjimo, kad pilietinė visuomenė būtų įtraukta į stebėsenos organus. Kinija yra sudariusi partnerystes kelete Afrikos šalių ir jos iš esmės skirtos investicinei veiklai kaip verslui, o ne kaip pagalbai vystymuisi. Esamus konsultacijų mechanizmus nėra lengva pakeisti ES mechanizmais, tačiau bet koks aktyvesnis atitinkamų institucijų dialogas būtų labai svarbi papildoma priemonė prie susitarimo. Savo ruožtu ES socialinį ir pilietinį dialogą laiko savo socialinio modelio pagrindu ir yra jį institucionalizavusi.

6.3.1. Komitetas turėtų dalyvauti ieškant sprendimų. Todėl rekomenduojame platesniu mastu taikyti principą, pagal kurį veikia ES ir Kinijos apskritasis stalas, kurio veikloje dalyvauja vienodas skaičius Komiteto ir Kinijos ekonomikos ir socialinių reikalų tarybos atstovų, arba kitas dialogo mechanizmas, pritaikytas prie konkrečios šalies atitinkamų socialinių aplinkybių, nes tai turėtų būti geriausias kelias, kuriuo reikėtų eiti.

6.3.2. Kitu atveju sprendimą būtų galima rasti pasinaudojant turtinga Komisijos patirtimi įgyvendinant gebėjimų stiprinimo programas prekybos ir su prekyba susijusių klausimų srityje. Pavyzdžiui, programose, vykdomose su trečiųjų šalių ministerijomis, kad jos galėtų įgyvendinti Pasaulio prekybos organizacijos (PPO) taisykles, yra dalis, skirta pilietinei visuomenei, įskaitant darbdavių federacijas ir profesines sąjungas, kurios įgyvendindamos tokias programas, bendradarbiauja su JT organais (pavyzdžiui, TDO, UNCTAD, UNIDO). Taip pat bus svarbus socialinių partnerių vaidmuo, ypač atsižvelgiant į didelę bendrų investicijų, kuriose dalyvauja įmonės ir bendrovės, dalį.

Briuselis, 2015 m. kovo 19 d.

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

III

*(Parengiamieji aktai)***EUROPOS EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ
KOMITETAS****506-OJI EESRK PLENARINĖ SESIJA, ĮVYKUSI 2015 M. KOVO 18–19 D.****Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos Centriniam Bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Investicijų planas Europai“***(COM(2014) 903 final)***ir dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos strateginių investicijų fondo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1291/2013 ir (ES) Nr. 1316/2013***(COM(2015) 10 final – 2015/0009 (COD))**(2015/C 268/05)***Pranešėjas Michael SMYTH**

Europos Komisija, 2014 m. gruodžio 19 d., Europos Parlamentas, 2015 m. sausio 28 d., ir Europos Sąjungos Taryba, 2015 m. kovo 3 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 172, 173, 175, 182 ir 304 straipsniais, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos centriniam bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui, Regionų komitetui ir Europos investicijų bankui „Investicijų planas Europai“

[COM(2014) 903 final]

ir dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento dėl Europos strateginių investicijų fondo, kuriuo iš dalies keičiami reglamentai (ES) Nr. 1291/2013 ir (ES) Nr. 1316/2013

[COM(2015) 10 final – 2015/0009 (COD)].

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2015 m. kovo 2 d. priėmė savo nuomonę.

506-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (2015 m. kovo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 200 narių balsavus už, 6 – prieš ir 11 susilaikius.

1. Santrauka ir rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina investicijų planą Europai ir tai, kad nebeakcentuojama griežto taupymo ir fiskalinio konsolidavimo būtinybė. Dabar Komisija pripažįsta, kad trūksta bendros paklausos ir investicijų ir kad finansų sektorius vis dar negali atlikti visapusiško vaidmens skatinant augimą.

1.2. Investicijų planas yra žingsnis teisinga linkme, tačiau kyla rimtų klausimų dėl jo apimties atsižvelgiant į didžiulius Europos investicijų poreikius, dėl laukiamo didelio finansinio svorto, galimo tinkamų investicinių projektų srauto, rinkodaros strategijos, skirtos privačiam kapitalui iš Europos ir jai nepriklausančių šalių pritraukti, ir plano įgyvendinimo terminų.

1.3. Sunku pasakyti, ar galima sukurti pelningų projektų, pritraukiančių institucinius investuotojus, paketą. EESRK apgailestauja, kad EK šiame pasiūlyme nepavyko įgyvendinti jos pačios Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 1303/2013⁽¹⁾ (5 straipsnis) principų, kurie buvo toliau išplėtoti Komisijos deleguotajame reglamente (ES) Nr. 240/2014⁽²⁾, ir primygtinai rekomenduoja įtraukti socialinius partnerius ir organizuotą pilietinę visuomenę į nacionalinio lygmens sprendimų priėmimo procesą. Iš gruodžio mėn. potencialių projektų sąrašo aiškiai matyti, kad suinteresuotieji subjektai neištraukiami į pasiūlymų rengimo procesą.

1.4. Gerokai daugiau dėmesio reikia skirti palankiai ir nuspėjamai verslo aplinkai sukurti. Be investuotojų pasitikėjimo, geresnio reglamentavimo ir atitinkamų verslo veiklos sąnaudų ES, mažai tikėtina, kad pavyks atnaujinti net ir nedidelį augimą ir būtinų darbo vietų kūrimą.

1.5. Sveikintinas plane pateiktas siūlymas, kad valstybių narių įnašai į Europos strateginių investicijų fondą (ESIF) nebūtų įtraukiami į biudžeto deficito skaičiavimus. Komisija turėtų paaiškinti, kodėl išlaidoms strateginei viešajai infrastruktūrai netaikomos tos pačios sąlygos. Koks skirtumas tarp palankesnių biudžetinių sąlygų sudarymo valstybių narių įnašams į produktyvias ESIF investicijas ir plačiai paplitusios subalansuoto biudžeto taisyklės?

1.6. EESRK nuomone, atėjo laikas pripažinti, kad siekiant atgaivinti ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir gerovę Europai reikia ilgalaikių viešųjų ir privačių investicijų programos. Tokios strateginės viešosios investicijos, kokios numatytos plane, kuriuo grindžiamas esamas ir būsimas ekonomikos vystymasis, turėtų būti skatinamos sukuriant palankesnę Europos fiskalinę sistemą. EESRK ragina Komisiją pradėti diskusiją siekiant tinkamai suformuluoti Europai skirtą fiskalinę taisyklę visiškai pripažįstant daugelį jos apibrėžties sunkumų ir sudarant tinkamas sąlygas.

1.7. EESRK Komisiją atsižvelgti į TDO rekomendacijas daugiau dėmesio skirti regionų, kuriuose nedarbo lygis yra aukščiausias, projektų pritraukimui aktyviai dalyvaujant nacionaliniams socialiniams partneriams ir suinteresuotiesiems subjektams. EESRK rekomenduoja nustatant ir vertinant potencialius projektus atsižvelgti į makroregioninių strategijų prioritetus.

2. Bendrosios aplinkybės

2.1. Investicijų lygis Europoje sumažėjo 15 % nuo prieš krizę pasiekto aukščiausio taško. Be to, visoje Europoje pastebimai išaugo santaupų lygis, įmonių balansai persipildė dėl likvidumo, instituciniai investuotojai skendo piniguose, tuo tarpu daugelio valstybių narių biudžetų buvo padėtis buvo labai įtempta arba jie buvo mažinami.

2.2. Šis žemas investicijų lygis yra visiškai nepriimtinas, juo labiau kad kapitalo sąnaudos tiek nominaliaja, tiek tikrąja verte yra neregėtai mažos. Akivaizdu, kad rinkos, turinčios sutelkti investicijų paklausą ir investicijų finansavimo pasiūlą, Europoje tinkamai neveikia. Investuotojų bendruomenė nepakankamai pasitiki ekonomine aplinka. Netikrumas turi didelės įtakos verslo sektoriaus pasitikėjimui. Plano trečiosios dalies tikslas – reguliavimo reforma ir investicijų sistemos visoje Europoje supaprastinimas. Tai pasiekti bus nelengva.

⁽¹⁾ OL L 347, 2013 12 20, p. . 320.

⁽²⁾ OL L 74, 2014 3 14, p. 1.

2.3. Kokia investicijų plano Europai esmė? Planą sudaro trys dalys:

- Europos strateginių investicijų fondo (ESIF), garantuojamo 21 mlrd. EUR ES biudžeto ir EIB rezervų lėšomis, įsteigimas. Remiantis Komisijos prielaidomis, šis fondas gali padėti per trejus metus papildomai pritraukti 294 mlrd. EUR investicijoms finansuoti,
- investicijų rezervas strateginiams projektams finansuoti kartu teikiant specialią techninę pagalbą investicijoms,
- kliūčių investicijoms šalinimas ir reglamentavimo gerinimas.

2.4. ESIF yra panašus į specialiosios paskirties įmonę, įsteigtą EIB siekiant panaudoti investicijas, kurios yra rizikingesnės už kitas banko investicijas. Tokiu būdu EIB užtikrinamas AAA reitingas. Šiuo požiūriu ESIF yra naujovė. Tai taip pat yra svarbus žingsnis atsisakant griežto nustatytų ES biudžeto valdymo principų laikymosi, kadangi nuo šiol ES biudžeto lėšos bus naudojamos kaip garantas ar būdas sušvelninti galimus ESIF investicijų nuostolius.

2.5. Kalbant apie sverto poveikį, 21 mlrd. EUR pradinio kapitalo suma leis EIB pagal įprastą verslo modelį paskolinti 63 mlrd. EUR. Komisija tikisi, kad tada ESIF ieškos privačiojo sektoriaus ir kitų investuotojų atitinkamiems projektams finansuoti ir iš viso skirs 315 mlrd. EUR kapitalo investicijų. Šio sverto poveikio esmė yra ta, kad ESIF užtikrintų EIB apsaugą nuo rizikos leisdamas bankui investuoti į rizikingesnius projektus.

2.6. Komitetas pripažįsta, kad Komisija pabrėžia būtinybę šalinti kliūtis investicijoms. Numatyti finansiniai ištekliai padengia tik vidutinį metinį investicijų trūkumą, palyginti su pakankamų investicijų rodikliu, taigi tokių papildomų investicijų reikėtų kasmet. Norint pasiekti iniciatyvos tikslą, reikia užtikrinti daug palankesnę verslo aplinką atsižvelgiant į tai, kad:

- geresnis reglamentavimas ir nuspėjama reguliavimo aplinka, kuri remtų ilgalaikius sprendimus, yra pagrindinės išankstinės sąlygos,
- plėtoti verslą Europoje yra per brangu. Be kitų veiksnių, svarbu spręsti aukštų energijos kainų problemą,
- kad ES taptų vieta, iš kurios įmonėms būtų lengviausia patekti į pasaulio rinkas, reikia toliau įgyvendinti plataus užmojo ES prekybos politiką.

3. Pastabos dėl investicijų plano Europai

3.1. Nors pirmieji investicijų plano Europai vertinimai buvo palankūs, planas sulaukė ir nemažai kritikos. Vieni komentatoriai nedviprasmiškai išsakė neigiamą nuomonę, kiti palankiai įvertino planą, tačiau nurodė keletą jo trūkumų. Dažniausiai kritikuojama tai, kad nepakankamai atsižvelgta į realias aplinkybes, kuriomis šis planas pateiktas. Geriausia išeitis būtų parengti bendrą investicijų planą Europai, grindžiamą viešosiomis lėšomis finansuojamais strateginiais projektais, skirtais skatinti augimą ir kurti darbo vietas.

3.2. Planas dažniausiai kritikuojamas dėl per mažos apimties turint omenyje investicijų stygių Europoje. Pagal planą tikimasi pasiekti 1:15 didinamąjį poveikį. Kai kas teigia, kad tokio sverto poveikio tiesiog neišmanoma pasiekti ⁽³⁾. Komisija tikisi, kad pradiniais 21 mlrd. EUR sverto poveikis bus panaudotas du kartus: pirmą kartą išleisdamas privačiojo sektoriaus obligacijų ESIF didinimui finansuoti, o antrą kartą – kai projektus remis ESIF kapitalas, kadangi tai turėtų pritraukti papildomų privačių investicijų. Nėra abejonių, kad tikimasi labai didelio didinamojo poveikio, bet, Komisijos nuomone, jis atitinka praecityje realiai EIB pasiektą poveikį. Nepaisant rizikingesnio ESIF finansuotinių projektų pobūdžio, tikėtina, kad šis poveikis bus gana didelis, kadangi fondas įsteigiamas EIB ir bus jo finansuojamas.

3.3. Didesniems infrastruktūros projektams, ypač tarpvalstybiniais, finansuoti pradinis etapas gali užtrukti keletą metų, nes gali kilti politinių, aplinkos, reglamentavimo kliūčių ar kartais tiesiog principinių prieštaravimų (angl. NIMBY-ism) ⁽⁴⁾. Šios kliūtys savo ruožtu susijusios su dar dviem klausimais. Pirmas, ar investuotojams bus pakankamai strategiškai patrauklių didelės infrastruktūros projektų? Antras, per trejus metus 315 mlrd. EUR investicijų sudaro apie 100 mlrd. EUR per metus, o tai 40 % viršija dabartinius ES investicijų pajėgumus ir atrodo neįgyvendinama. Ši kritika iš dalies pagrįsta. Apie 25 % (75 mlrd. EUR) ESIF lėšų teks MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmonėms ir jos turėtų būti skirtos gana greitai. Likusios fondo lėšos bus skiriamos kitiems darbo grupės pranešime dėl investicijų ES minimiems projektams. Atidžiai išnagrinėjus šį išsamų sąrašą galima daryti prielaidą, kad didelį potencialą turi energetikos, transporto, inovacijų ir skaitmeninių technologijų projektai, kuriems gali būti skirta ESIF parama.

3.4. Dažniausiai investicijų planas kritikuojamas dėl to, kad jo poveikis bus jaučiamas tik vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, o pastaruoju nuosmukio metu reikėtų greičiau rezultatų galinčios duoti investicijų programos, panašios į Europos ekonomikos gaivinimo planą. Plano poveikis biudžetui galėtų būti valdomas suteikiant daugiau lankstumo nacionalinėms apskaitos sistemoms; šis klausimas išsamiau bus aptariamas šios nuomonės 4 dalyje.

3.5. Taip pat kilo klausimų dėl EIB pajėgumų valdyti tokio užmojo fondą. Kalbant apie MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmonių, visų pirma labai mažų ir mažųjų įmonių, finansavimą, kai kas mano, kad EIB nepakaks žmogiškųjų išteklių tiesiogiai susisiekti su įmonėmis. Todėl atrenkant labai mažas įmones, MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmones ir užtikrinant joms palyginti nebrangų finansavimą teks labiau naudotis komercinių bankų paslaugomis. Kyla pavojus, kad bankai teiks pirmenybę savo geriausiems verslo klientams, kuriems ir taip būtų skyrę finansavimą, todėl padidėja vadinamojo savaimingumo efekto galimybė. EESRK primygtinai reikalauja imtis veiksmų, kad tokios padėties būtų išvengta. To pasiekti galima, be kita ko, konsultuojantis su MVĮ atstovaujančiomis organizacijomis.

3.6. Vienintelis būdas išvengti tokios rizikos – suteikti regioninės plėtros agentūroms ir įmonių asociacijoms daugiau galių atrenkant labai mažas, MVĮ ir vidutinės kapitalizacijos įmones, kurioms būtų galima skirti fondo paramą. Šios agentūros ir asociacijos paprastai turi daugiau informacijos apie mažesnes įmones ir yra labiau su jomis susijusios, todėl gali veiksmingai padėti įvertinti riziką. EESRK pripažįsta, kad yra keletas etikos problemų, tačiau jau anksčiau ragino laikytis šio požiūrio ir mano, kad įgyvendinant investicijų planą tai galėtų būti veiksminga priemonė ⁽⁵⁾.

3.7. Esama sąsaja tarp investicijų plano Europai ir 2012 m. pradėtos įgyvendinti augimo iniciatyvos ⁽⁶⁾. Augimo iniciatyvai iš perskirstytų biudžetų buvo numatyta skirti 120 mlrd. EUR, bet faktiškai skirta tik nedidelė šių lėšų dalis. Ši kritika pagrįsta, todėl būtina užtikrinti, kad planas būtų įgyvendinamas skaidriai ir apie jį būtų tinkamai informuojama. EESRK palankiai vertina tai, kad šį planą ir ESIF atidžiai prižiūrės Europos Parlamentas ir Taryba. EESRK taip pat turėtų atlikti savo vaidmenį stebint šio plano įgyvendinimą artimiausius trejus metus.

⁽³⁾ Žr., pavyzdžiui, „The Economist“ *Europe's Great Alchemist*, 2014 m. lapkričio 29 d.; Daniel Gros, *The Juncker Plan: From EUR 21 to EUR 315 billion, through smoke and mirrors*, CEPS, 2014 m. lapkričio 27 d.

⁽⁴⁾ Anglų kalba NIMBY yra „Not in My Back Yard“ (tik ne mano kieme) akronimas.

⁽⁵⁾ Žr., pvz., EESRK nuomonę dėl *Įmonių finansavimas: alternatyvių finansinių mechanizmų paieškos* (OL C 451, 2014 12 16, p. 20).

⁽⁶⁾ CEPS, 2014 m. lapkričio mėn., p. 2.

3.8. Tenka apgailestauti, kad Europos Komisija neturi nei finansinių išteklių, nei politinės paramos, kad būtų galima sutelkti didelius papildomus išteklius tikram investicijų planui Europai parengti. Veikiausiai šių ypatingų biudžeto suvaržymų teks laikytis ir toliau. Kai ES biudžete yra labai nedaug lėšų, tai, kas siūloma investicijų plane Europai, yra antras tinkamiausias sprendimas.

3.9. Komisija pažymi, kad planas iš tiesų papildo kitą struktūrinę politiką, kadangi ESIF imasi veiksmų tik tuomet, kai nėra alternatyvių finansavimo šaltinių. Be to, teigiama, kad ESIF papildys kitas EIB investicijas, kadangi yra labiau linkęs rizikuoti. ESIF taip pat bus lankstesnis naudojamų finansinių priemonių požiūriu. Tai gali būti nuosavas kapitalas, kvazinuosavas kapitalas, rizikos kapitalas, skolos finansavimas ar garantijos paskolas keičiant vertybiniais popieriais. Kai bus įmanoma, ESIF bendradarbiaus su nacionaliniais skatinamąjį finansavimą teikiančiais bankais. Komisija taip pat siūlo paremti šį planą įsteigiant Europos ilgalaikių investicijų fondą (EIIF), kartu pradedant kurti naujas pakeitimo vertybiniais popieriais rinkas ir subjektus siekiant išplėsti projektų ir MVĮ finansavimo bazę. Šie pokyčiai yra sveikintini, tačiau gerokai pavėluoti.

3.10. Komisija tikisi, kad investicijų planas bus pakankamai lankstus ESIF, projektų bazės ir investicijų konsultacijų centro atžvilgiu, kad būtų galima ateityje įgyvendinti kitus investicijų etapus. Plano valdymui sudaryta solidi struktūra EIB. Kiekvieną ESIF remiamą projektą taip pat turės patvirtinti EIB valdyba, kaip reikalaujama Sutartyje. EESRK rekomenduoja aktyviai įtraukti socialinius partnerius ir suinteresuotuosius subjektus į projektų atrankos procesą vietos lygmeniu (vienas iš galimų būdų yra nacionalinių partnerysčių susitarimų stebėsenos komitetai).

3.11. ESIF sieks propaguoti didesnės rizikos projektus, skatinančius augimą, darbo vietų kūrimą ir didinančius našumą. Dar neaišku, ar bendro investavimo platformos (įskaitant ESIF, nacionalinius skatinamąjį finansavimą teikiančius bankus ir privačias finansų įstaigas) dalyviams pasirodys pakankamai patrauklios. Todėl EESRK rekomenduoja taikyti iniciatyvią rinkodaros strategiją privačioms investicijoms pritraukti, suteikiant daugiau aiškumo dėl investavimo platformų struktūros ir pavedant Europos investicijų konsultacijų centrui viešinti investavimo galimybes Europoje ir už jos ribų. Plano pajėgumai absorbuoti riziką yra gana dideli (21 mlrd. EUR). Nors pagal šį planą rizikos lygiai bus didesni, visiškai nepanašu, kad prireiktų pasinaudoti visa garantija ir, žinoma, ne per vieną kartą.

3.12. Komisija mano, kad, jeigu bus visiškai įgyvendintas investicijų plane numatytas investicijų tikslas, per ateinančius trejus metus bus papildomai sukurta 1–1,3 mln. darbo vietų. Tai gana nemažas skaičius, net jeigu ES iš viso yra 25 mln. bedarbių. Tarptautinės darbo organizacijos (TDO) neseniai paskelbė savo plane numatyto darbo vietų kūrimo prognozę. Pagrindinė šios TDO ataskaitos išvada yra ta, kad, jei bus atidžiai apsvaistytas plano parengimas ir išteklių paskirstymas, iki 2018 m. vidurio turėtų būti sukurta daugiau kaip 2,1 mln. naujų darbo vietų. Pavyzdžiui, jei ESIF finansavimas būtų skiriamas atsižvelgiant į nedarbo lygį, tai lemtų didžiausią ir tolygiausią užimtumo padidėjimą⁽⁷⁾. EESRK ragina priimančią sprendimą dėl potencialių projektų atsižvelgti į makroregioninių strategijų prioritetus. Todėl aišku, kad reikia kuo greičiau paskelbti, kokiais kriterijais remiantis bus atrenkami pagal planą remtini projektai.

3.13. Jeigu investicijų planas padės iš valstybių narių pritraukti papildomo kapitalo į ESIF, Komisija, pagal Stabilumo ir augimo pakto atlikdama skolos ir deficito kriterijų vertinimą, palankiai įvertins šį indėlį. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad Komisija pakeitė požiūrį, bet dar nepakankamai. EESRK yra pasirengęs aktyviai dalyvauti tolesnėse diskusijose dėl geresnio investavimo Europoje skatinimo, be kita ko, užtikrinant didesnę lankstumą pagal Stabilumo ir augimo pakto. EESRK ragina Komisiją toliau nagrinėti galimybes sukurti investicijoms Europoje palankias fiskalines sąlygas.

⁽⁷⁾ „Europos užimtumą skatinančio investavimo strategija“, TDO, 2015 m. sausio mėn.

4. Laikas sukurti naują subalansuoto biudžeto taisyklę Europai?

4.1. EESRK palankiai vertina pasiūlymą valstybių narių indėlio neįtraukti į ESIF biudžeto deficito skaičiavimus. Vis dėlto kyla klausimas, kodėl išlaidoms strateginei viešajai infrastruktūrai netaikomos tos pačios sąlygos? Koks skirtumas tarp palankesnių biudžetinių sąlygų sudarymo valstybių narių įnašams į produktyvias ESIF investicijas ir plačiai paplitusios subalansuoto biudžeto taisyklės?

4.2. Europos subalansuoto biudžeto taisyklės šalininkai teigia, kad čia ir yra pagrindinė problema. Pagal dabartinę Europos fiskalinės politikos sistemą neigiamos paskatos buvo pagrindinė viešųjų investicijų nesėkmės priežastis. Apskritai kalbant viešosios investicijos didina viešąjį kapitalą ir skatina augimą dabarties ir ateities kartoms. Vadinasi, ateities kartos turės prisidėti prie šių investicijų finansavimo, kadangi atsisakius suteikti skolos finansavimą ateities kartų labai neproporcingai didelė mokesčių našta teks dabartinei kartai ir lems nepakankamas investicijas⁽⁸⁾. Tai šiuo metu ir vyksta Europoje.

4.3. Galima teigti, kad ESIF investicijoms taikomas didesnis lankstumas iš tikrųjų yra „mini“ subalansuoto biudžeto taisyklė. Tinkamai suformuluotos Europos fiskalinės taisyklės klausimas turi būti svarstomas visiškai pripažįstant daugelį jos apibrėžties sunkumų. Turėtų būti svarstoma ir tinkamų sąlygų užtikrinimo galimybė. EESRK nuomone, atėjo laikas pripažinti, kad siekiant atgaivinti ekonomikos augimą, darbo vietų kūrimą ir gerovę Europai reikia išsamios viešųjų ir privačių investicijų programos. Tokios strateginės viešosios ir privačios investicijos, kokios numatytos plane, kuriuo grindžiamas esamas ir būsimas ekonomikos vystymasis, turėtų būti skatinamos sukuriant palankesnę Europos fiskalinę sistemą.

Bruselis, 2015 m. kovo 19 d.

*Ekonominės ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE*

⁽⁸⁾ Išsamesnės informacijos apie subalansuoto biudžeto taisyklę ir jos taikymą ieškokite *Implementing the Golden Rule for Public Investment in Europe*, Achim Truger, <http://blog.arbeit-wirtschaft.at/wp-content/uploads/2015/03/Endfassung.pdf>, *Materialien zu Wirtschaft und Gesellschaft* Nr. 138, Austrijos (Viena) darbo rūmų darbo dokumentas.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos centriniam bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ekonomikos valdymo peržiūra. Reglamentų (ES) Nr. 1173/2011, (ES) Nr. 1174/2011, (ES) Nr. 1175/2011, (ES) Nr. 1176/2011, (ES) Nr. 1177/2011, (ES) Nr. 472/2013 ir (ES) Nr. 473/2013 taikymo ataskaita“

[COM(2014) 905 final]

(2015/C 268/06)

Pranešėjas David CROUGHAN

Bendrapranešėjis Carmelo CEDRONE

Europos Komisija, vadovaudamasi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, 2014 m. gruodžio 19 d. nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Komisijos komunikato Europos Parlamentui, Tarybai, Europos centriniam bankui, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Ekonomikos valdymo peržiūra. Reglamentų (ES) Nr. 1173/2011, (ES) Nr. 1174/2011, (ES) Nr. 1175/2011, (ES) Nr. 1176/2011, (ES) Nr. 1177/2011, (ES) Nr. 472/2013 ir (ES) Nr. 473/2013 taikymo ataskaita“

[COM(2014) 905 final].

Ekonominės ir pinigų sąjungos, ekonominės ir socialinės sanglaudos skyrius, kuris buvo atsakingas už Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu, 2015 m. kovo 2 d. priėmė savo nuomonę.

506-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (kovo 19 d. posėdis), Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas priėmė šią nuomonę 165 nariams balsavus už, 2 – prieš ir 3 susilaikius.

1. Išvados ir rekomendacijos

1.1. Per krizę sukurtos Europos ekonomikos valdymo taisyklės atliko svarbų vaidmenį ekonominės politikos koordinavimo, fiskalinio konsolidavimo klausimais, o įdiegus biudžeto projektų vertinimą – tolesnės fiskalinės integracijos srityse. Tačiau EESRK susirūpinimą kelia tai, kad sumokėta didelė kaina ekonomikos augimo ir užimtumo sąskaita, ir kad Europos Sąjunga atsiliko nuo kitų iš ekonomikos krizės brendančių išsivysčiusių ekonomikų dėl politikos ydų, kurias iš esmės lėmė neišsamus ekonomikos valdymo ekonominėje ir pinigų sąjungoje pobūdis.

1.2. Pagal Europos semestrą įdiegtos priemonės pradėjo fiskalinio konsolidavimo ir patikimumo atkūrimo procesą, bet taisyklėmis pagrįstas požiūris, nors ir tinkamas normaliems laikams, dabar yra tik dalis problemos. Sunkumų turinčioms valstybėms narėms reikia daugiau išteklių, kad būtų įveiktas ekonomikos nuosmukis ir užtikrintas augimas bei darbo vietų kūrimas, o ekonomikos augimu – tvarus fiskalinis konsolidavimas.

1.3. EESRK mano, kad Europos Centrinis Bankas negali būti paliktas vienas kovoti su dabartiniu nuosmukiu euro zonoje. Dabartiniu metu ECB taikomas kiekybinio skatinimo priemonės turi atitikti ambicingesnės valstybių narių politinės iniciatyvos, neapsiribojančios Komisijos paskelbtu Investicijų planu Europai.

1.4. Santykinio valstybių narių konkurencingumo skirtumai ekonominėje ir pinigų sąjungoje, kuriuos anksčiau būtų mėginama išlyginti valiutos koregavimu didinant ar mažinant jos vertę, negali būti išspręsti sankcijomis, rekomendacijomis ar reformomis, taikomomis tik toms šalims, kurios laikomos nekonkurencingomis.

1.5. Turėtų būti nedelsiant sukurti konkretūs gerai suplanuoti ekonominės politikos koordinavimo, užtikrinančio konvergenciją ir solidarumą, mechanizmai ir priemonės. Dėl šio proceso tuoj pat Sutarties keisti nereikia, tačiau EESRK mano, kad laikui bėgant Sutarties pakeitimas bus būtinas.

1.6. 2016 m. peržiūrint Daugiametę finansinę programą, būtina **paremti ES svarbos struktūrines reformas**, įskaitant makroekonominės pusiausvyros atkūrimą, suteikiant tam tikrą fiskalinį pajėgumą, pavyzdžiui, konvergencijos ir konkurencingumo priemonę, siūlomą stiprios ir veiksmingos ekonominės ir pinigų sąjungos projekte.

1.7. EESRK yra susirūpinęs, kad struktūrinis balansas – latentinis (nestebimas) kintamasis, pagrįstas teoriniais ir ginčytiniais gamybos apimtys atotrūkio skaičiavimais, kurie dažnai ženkliai koreguojami, vaidina tokių svarbų vaidmenį perviršinio deficito procedūros prevencinėje ir korekcinėje dalyse.

1.8. Europos semestro procese Vyriausybės metinio deficito mažinimui, kaip didelio skolos ir BVP santykio mažinimo priemonei, teikiama kur kas daugiau svarbos nei veiksmingesnėms BVP augimo didinimo priemonėms. Komisija turėtų stebėti ne tik konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų įgyvendinimą, bet ir atlikti šių rekomendacijų poveikio atitinkamos šalies gamybos apimtys didinimui, augimui ir kokybiškų darbo vietų kūrimui *ex-post* analizę.

1.9. Komitetas palankiai vertina tai, kad pabrėžiamas Stabilumo ir augimo pakto taisyklių lankstumas, kuris sudarys Komisijai galimybę atsižvelgti į tam tikras viešąsias investicijas skaičiuojant biudžeto deficitą, bet mano, kad tai tik ribota dalinė priemonė. Pagrįstas nuokrypis nuo 3 % deficito rodiklio turėtų būti laikomas laikina išimtimi, taikoma tam tikrų metų skaičių ir kuriai sankcijos neturėtų būti taikomos automatiškai.

1.10. Dėl demokratijos trūkumu pasižyminčių neišrinktų organų, turinčių svarų balsą valdyme, kyla pavojus, kad jie nepriims pakankamos atsakomybės rekomendacijų atžvilgiu ir bus priešiški Europos projektui. Konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų netinkamam įgyvendinimui galima būtų priešpastatyti pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių dalyvavimą rengiant šias rekomendacijas.

1.11. EP turėtų atlikti svarbų vaidmenį nustatant kiekvieno semestro ekonominius prioritetus ir vykdant konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų parlamentinę priežiūrą. Europos semestro procesą valstybės narės ir Komisija turėtų plačiau viešinti, siekiant užtikrinti, kad piliečiai jį geriau suprastų.

2. Ekonomikos valdymo peržiūra trumpai

2.1. Europos semestras, kuris buvo įvestas 2011 m., buvo paremtas sustiprintu Stabilumo ir augimo pakto (SAP), kuris įsigaliojo 2011 m. gruodžio 13 d., ir nauju ekonominės ir fiskalinės priežiūros taisyklių rinkiniu, sudarytu iš penkių reglamentų ir direktyvos, vadinamuoju „šešių dokumentų rinkiniu“. 2013 m. gegužės 30 d. buvo pridėti dar du reglamentai, vadinami „dviejų dokumentų rinkiniu“, siekiant sustiprinti euro zonos valstybių narių ekonominę integraciją ir konvergenciją. Ši peržiūra susijusi su septynių reglamentų veiksmingumu ir tolesne jų plėtojimo kryptimi. Peržiūra apima tris svarbiausias ekonomikos valdymo ES lygmeniu dalis: fiskalinę priežiūrą⁽¹⁾, makroekonominį disbalansą⁽²⁾ ir euro zonos šalių, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų, stebėseną bei priežiūrą⁽³⁾.

⁽¹⁾ 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1173/2011 dėl veiksmingo biudžeto priežiūros vykdymo užtikrinimo euro zonoje (OL L 306, 2011 11 23, p. 1);

2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1175/2011, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 dėl biudžeto būklės priežiūros stiprinimo ir ekonominės politikos priežiūros bei koordinavimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 12); ir

2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 473/2013 dėl euro zonos valstybių narių biudžeto planų projektų stebėsenos bei vertinimo ir perviršinio deficito padėties ištaisymo užtikrinimo bendrųjų nuostatų (OL L 140, 2013 5 27, p. 11).

⁽²⁾ 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1174/2011 dėl vykdymo užtikrinimo priemonių, skirtų perviršiniams makroekonominiams disbalansams naikinti euro zonoje (OL L 306, 2011 11 23, p. 8); ir

2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo (OL L 306, 2011 11 23, p. 25).

⁽³⁾ 2013 m. gegužės 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 472/2013 dėl euro zonos valstybių narių, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų arba kurioms tokie sunkumai gresia, ekonominės ir biudžeto priežiūros griežtinimo (OL L 140, 2013 5 27, p. 1).

3. Pastabos dėl dabartinio ekonomikos valdymo

3.1. Fiskalinė priežiūra

3.1.1. Komitetas palankiai vertina tai, kad 2015 m. metinėje augimo apžvalgoje, kuri buvo paskelbta tuo pačiu metu kaip ir Ekonomikos valdymo peržiūra, atkreipiamas dėmesys į supaprastintą ir sustiprintą Semestrą, kadangi buvo supaprastinti įvairūs etapai ir jų rezultatai, kaip ir buvo rekomenduota EESRK nuomonėje dėl 2014 m. metinės augimo apžvalgos ⁽⁴⁾.

3.1.2. EESRK mano, kad Semestras atlieka svarbų vaidmenį konvergencijos ir koregavimo procese. Be to, Komitetas taip pat ragino pradėti įgyvendinti komunikacijos ir supaprastinimo strategiją bendromis Komisijos, Europos Parlamento, valstybių narių ir pilietinės visuomenės pastangomis ⁽⁵⁾.

3.1.3. Komitetas pritaria, kad siekiant stiprinti fiskalinę integraciją reikia nustatyti bendrą tvarkaraštį, pagal kurį valstybės narės teiktų ir skelbtų biudžeto planų projektus, kurių stebėseną vykdytų nacionalinės nepriklausomos įstaigos, kad iki kiekvienų metų spalio vidurio Komisija galėtų pareikšti savo pastabas prieš juos galutinai priimant valstybių narių Vyriausybėms. Šis procesas turėtų tapti demokratiškesniu ir skaidresniu ir turėtų būti plačiau viešinamas valstybių narių ir Komisijos, kad piliečiai jį geriau suprastų. Komitetas pritartų, jei Komisija atliktų nacionalinių nepriklausomų įstaigų vaidmens ir darbo kokybės vertinimą.

3.1.4. Kalbant apie 2015 m. biudžetų projektų planus, Komitetas pažymi, kad dėl mažesnių fiskalinių pastangų 2015 m. euro zonoje išvyraus neutrali padėtis. Jis taip pat nurodo, kad iš septynių šalių, kurios nesilaiko rekomendacijų, trims šalims kovo mėn. gali būti pradėtos taikyti priemonės pagal perviršinio deficito procedūrą. Ši procedūra taip pat turėtų būti skaidresnė, turėtų būti konsultuojamasi su nacionalinėmis Vyriausybėmis ir pilietine visuomene, visų pirma socialiniais partneriais, ir prižiūrima Europos Parlamento.

3.1.5. Komitetas mano, kad per trumpą peržiūros laikotarpį pakeistos ES fiskalinės taisyklės pagal atitinkamus fiskalinės priežiūros reglamentus, be abejonės, prisidėjo sprendžiant fiskalinio konsolidavimo problemas – 28 ES valstybėse narėse deficitas sumažėjo nuo 4,5 % BVP 2011 m. iki 3 % 2014 m.

3.1.6. Tačiau aukšta labai ribotos sėkmės kaina rodo, kad ES politika buvo nesėkminga ekonomikos augimo ir darbo vietų kūrimo srityse. Priešingai, per tą patį laikotarpį JAV deficitas nuo 10,6 % sumažėjo iki 4,9 %; JAV BVP **augimas** padidėjo nuo 1,6 % iki 2,4 % (palyginti su ES **sumažėjimu** nuo 1,7 % iki 1,3 %); JAV nedarbo lygis **sumažėjo** nuo 8,9 % iki 6,2 % (palyginti su ES **padidėjimu** nuo 9,6 % iki 10,2 %), bet svarbiausia, kad JAV užimtumo lygis padidėjo 6,3 %, o ES – šis rodiklis **išlieka** –0,1 %.

3.1.7. Skirtingai nei Komisija, EESRK nėra įsitikinęs, kad siektinas struktūrinis deficitas pagal PDP leidžia parengti tikslesnes ir skaidresnes politikos rekomendacijas. Nors Komitetas pripažįsta, kad ši priemonė, neiškraipanti ekonominio ciklo ir atmetanti vienkartines fiskalines priemones, suteikia galimybę gauti skaidresnę informaciją, vis dėlto tai yra latentinis (nestebimas) kintamasis, pagrįstas teoriniais ir ginčytiniais potencialių gamybos apimtų atotrūkių skaičiavimais, jis dažnai būna iš esmės tikslinamas ir kai kuriais atvejais pateikiamas prastos politikos receptas.

3.1.8. Skolos ir BVP santykis yra svarbus fiskalinio tvarumo elementas. Jį sudaro dvi dalys: skolos dydis ir BVP dydis, ir nė vieno jų negalima siekti neatsižvelgiant į jų tarpusavio poveikį. Požiūris, pagal kurį pagrindinis dėmesys skiriamas pernelyg greitam deficito sumažinimui siekiant toliau mažinti skolos lygį, duos priešingų rezultatų skolos ir BVP santykio mažinimo požiūriu, jeigu slopins arba mažins BVP augimą.

3.1.9. Komitetas palankiai vertina tai, kad pabrėžiamas Stabilumo ir augimo pakto taisyklių lankstumas, kuris leis Komisijai (nustatant valstybės narės biudžeto patikimumą) atsižvelgti į: a) viešąsias investicijas pagal Investicijų planą Europai; b) investicijas, susijusias su bendru finansavimu pagal struktūrinius fondus; c) reformas, kurios daro poveikį ilgalaikiam viešųjų finansų tvarumui; d) ciklines sąlygas ⁽⁶⁾. EESRK nuomone, tai visgi yra ribota ir dalinė priemonė.

⁽⁴⁾ OL C 214, 2014 7 8, p. 46.

⁽⁵⁾ EESRK nuomonė „Ekonominės ir pinigų sąjungos sukūrimas. Būsimas ES teisėkūros laikotarpis“ (OL C 451, 2014 12 16, p. 10).

⁽⁶⁾ COM(2015) 12 final.

3.1.10. EESRK įspėja, kad, nepaisant šiek tiek glaudesnio bendradarbiavimo su EP ir aktyvesnio bendravimo su nacionaliniais parlamentais apsilankant vietose ir prižiūrint euro zonoje biudžetų projektus, demokratijos stoka išlieka svarbiausiu šio proceso klausimu, nes tebėra daug neatskaitingų institucijų, darančių didelį poveikį nacionalinių sprendimų priėmimui.

3.1.11. Dėl indėlio stokos (t. y. valstybės narės faktiškai nedalyvauja sprendimų priėmimo procese), kurios nekompensoja gerų rezultatų legitimumas (t. y. tinkamas ekonominių problemų sprendimas) atsakomybė už ekonomines programas prisiimama be entuziazmo ir didėja priešiškus Europos projektui, kaip parodė Europos Parlamento rinkimai ⁽⁷⁾.

3.1.12. Komisija turėtų ne tik atlikti savo politinių rekomendacijų įgyvendinimo valstybėse narėse *ex-post* vertinimą, bet ir įvertinti jų veiksmingumą siekiant sugrąžinti ekonomikos tvarumą, ir ne tik finansinių ir biudžeto derinimų klausimais, bet ir ekonomikos augimo, vystymosi ir kokybiškų darbo vietų kūrimo srityse.

3.2. Makroekonominio disbalanso procedūra

3.2.1. Komitetas pripažįsta ir pritaria, kad MDP yra būtina, nes pagrindinių nebiudžetinių kintamųjų stebėseną gali padėti nustatyti galimas nesveikas tendencijas, kol jos dar neįsitvirtino. Krizė labai aiškiai parodė, kad Stabilumo ir augimo paktas patyrė nesėkmę, nes buvo stebimas tik fiskalinis balansas, o vystymosi ir užimtumo klausimai ir toliau buvo ignoruojami arba jiems buvo skiriamas minimalus dėmesys.

3.2.2. EP turėtų atlikti svarbų vaidmenį nustatant kiekvieno semestro ekonominius prioritetus ir vykdant konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų parlamentinę priežiūrą ⁽⁸⁾.

3.2.3. Komitetui didelį susirūpinimą kelia vienpusiškas požiūris į makroekonominių disbalansų taisymą. Ši problema laikoma grynai nacionaline problema, akcentuojant iš esmės tik žalingų deficitų taisymą ir giriant už biudžetų perteklius. Norint protingai spręsti šiuos klausimus, būtina įvertinti disbalansus ir jų poveikį visos Europos ekonomikai.

3.2.4. Siekiant užtikrinti, kad MDP ir strategijos „Europa 2020“ projekto neišiktų žlugusios Lisabonos darbotvarkės likimas, Komisija turi rasti geresnį būdą konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų įgyvendinimo kokybei įvertinti ir būti pasirengusi imtis tolesnių veiksmų ir teikti paskatas valstybėms narėms (lankstumas, subalansuoto biudžeto taisyklė ir pan.) prieš imantis sankcijų kaip kraštutinės priemonės.

3.2.5. Priešingai nei biudžeto priežiūra, kurios rezultatai gali būti pasiekti per trumpą laiką ir juos lengva įvertinti, politikos rekomendacijos, kurios sudaro didelę konkrečiai šaliai skirtų rekomendacijų dalį, siejasi su tokia švelnesne politika ir rezultatais kaip konkurencingumas arba įvairūs veiklos vykdymo sąlygų aspektai arba socialinės apsaugos sistemos reformos, kurių įgyvendinimo lygį arba poveikį sunku įvertinti.

3.2.6. Daugiametės finansinės programos peržiūros 2016 m. metu **būtina paremti neatidėliotinas ES svarbos struktūrines reformas**, įskaitant makroekonominės pusiausvyros atkūrimą, **suteikiant tam tikrą fiskalinį pajėgumą**. EESRK ragina apsvarstyti galimas priemones: konvergencijos ir konkurencingumo priemonę, kad šalys, kurių ekonomika susiduria su sunkumais, galėtų imtis neatidėliotinų ES svarbos struktūrinių reformų, kurios išdėstytos šėsių puslapių apimties stiprios ir veiksmingos ekonominės ir pinigų sąjungos projekte bei šiai temai skirtame komunikate ⁽⁹⁾; iš naujo apsvarstyti žaliąją knygą dėl stabilumo obligacijų (šio dokumento buvo reikalaujama Reglamente (ES) Nr. 1173/2011), kuri šiuo metu apžvelgiama šioje nuomonėje, ir minimalaus socialinio draudimo sistemos, kuri padėtų sunkumus patiriančioms ekonomikoms.

⁽⁷⁾ Europos politikos studijų centro (CEPS) speciali ataskaita Nr. 98, *EPS valdymo legitimumo padidinimas (Enhancing the Legitimacy of EMU Governance)*, 2014 m. gruodžio mėn.

⁽⁸⁾ *Ten pat.*

⁽⁹⁾ COM(2013) 165 final.

3.2.7. Komisija teigia, kad nuodugnios peržiūros yra svarbiausia MDP dalis, ir remiantis šios procedūros politikos rekomendacijomis parengiamos konkrečiai šaliai skirtos rekomendacijos. EESRK pritaria tokiai praktikai, leidžiančiai atlikti įžvalgesnę analizę, kadangi tai siejasi su vizitais vietoje, kurie sudaro galimybę kur kas geriau susipažinti su peržiūrima ekonomika; be to, naudingi Komisijos ir nacionalinių finansų pareigūnų darbo santykiai suteikia pridėtinės vertės.

3.2.8. Kadangi pagal MDP vykdomų reformų nauda pasireišk vidutinės trukmės laikotarpiu, nuogaustaujama, kad nacionalinės Vyriausybės gali nelaikyti jų prioritetinėmis ir neteikti svarbos jų įgyvendinimui. Esminėje konkrečioms šalims skirtų rekomendacijų dalyje, skirtoje pusiausvyros atkūrimui, daugiausia dėmesio turėtų būti skiriama vidaus rinkos sukūrimui.

3.2.9. Realus socialinių partnerių dalyvavimas šioje Europos semestro srityje būtų svarbus būdas užtikrinti taisyklių laikymąsi bei padidinti jo politinę įtaką ir atsakomybę nacionaliniu lygmeniu.

3.2.10. EESRK siūlo Komisijai ir valstybėms narėms pasimokyti iš koregavimo programos šalių įgytos patirties, kur buvo vykdoma nuolatinė ir atidi priežiūra, kaip reikėtų bendradarbiauti.

3.2.11. ECFIN darbo dokumente nurodyta, kad neįspūdingas 41 % šaliai skirtų rekomendacijų įgyvendinimas per 2012–2013 m. laikotarpį ir dar blogesnė padėtis tam tikru šio laikotarpio metu ⁽¹⁰⁾ gali būti garsus įspėjamasis signalas. Turime nustatyti, dėl kokių priežasčių yra toks atotrūkis tarp rekomendacijų ir jų įgyvendinimo.

3.2.12. EESRK įspėja, kad rezultatų suvestinė, t. y. į praeitį orientuota ir pagrindinė priemonė, pagrindžianti nuodugnius peržiūras, nebūtinai leidžia nustatyti išteklių pusiausvyros sutrikimus, kurie gali sukelti krizes ateityje. Todėl yra pavojus, kad politikos formuotojai gali neturėti tvirto pagrindo imtis efektyvių veiksmų ⁽¹¹⁾ ir netgi jų dėmesys gali būti nukreiptas nuo svarbesnio politikos klausimo.

3.3. *Euro zonai priklausančios šalys, kurios turi didelių finansinio stabilumo sunkumų*

3.3.1. EESRK pripažįsta, kad reikia pirmiausia pradėti prižiūrėti šalis, kurios 1) patiria ar gali patirti rimtų finansinio stabilumo arba viešųjų finansų tvarumo sunkumų arba 2) prašyti ar gauti finansinės paramos iš ES institucijų, kitų valstybių narių ar TVF.

3.3.2. EESRK visiškai pritaria, kad, įsigaliojus makroekonominio koregavimo programai, visi kiti įsipareigojimai, įskaitant Europos semestrą, būtų sustabdyti ir tokioms valstybėms narėms būtų taikoma nuolatinė priežiūra po programos įgyvendinimo.

3.3.3. Procesas, apimantis laikotarpį, per kurį valstybė narė prašo finansinės pagalbos, dar nepatikrintas, nes šis reglamentas įsigalios tik po to, kai keturios šalys (Graikija, Airija, Portugalija ir Kipras) įgyvendins koregavimo programą.

3.3.4. EESRK ragina Komisiją atlikti ir paskelbti šioms keturioms šalims taikomų koregavimo programų rezultatų tyrimą, visų pirma siekiant nustatyti, ar akivaizdžiai mažiau sėkmingus Graikijos rezultatus galėjo sušvelninti kitoks Komisijos taikomas metodas.

4. Būtina išsamesnė ekonominės ir pinigų sąjungos valdymo vizija

4.1. ES yra viena didžiausių ir labiausiai klestinčių ekonominių blokų pasaulyje, kuri iki šiol gyvuoja turėdama blogai veikiančią ekonomikos valdymo sistemą, kuri buvo sukurta nusprendus sudaryti ekonominę ir pinigų sąjungą su bendra valiuta ir pinigų politika, kartu išsaugant nacionalinę fiskalinę ir ekonominę politiką.

⁽¹⁰⁾ ECFIN ekonominio leidinio 37 numeris, 2014 m. spalio mėn., Įgyvendinant ekonomikos reformas – ar ES valstybės narės atsižvelgia į Europos semestro rekomendacijas.

⁽¹¹⁾ Daniel Gros ir Alessandro Giovannini, Istituto Affari Internazionali Nr. 14, 2014 m. kovo mėn., „Santykinė“ EPS makroekonominio disbalanso MDP svarba.

4.2. EESRK mano, kad Europos Centrinis Bankas negali būti paliktas vienas kovoti su dabartiniu nuosmukių euro zonoje. Dabartiniu metu ECB taikomas kiekybinio skatinimo priemonės turi atitikti ambicingesnės valstybių narių politinės iniciatyvos. Investicijų planas Europai, kurį paskelbė Europos Komisija, yra būtinas, bet nepakankamas žingsnis teisinga linkme. Be tolesnės fiskalinės integracijos, pagal Europos semestrą taikomas ekonominės politikos koordinavimas nacionaliniu pagrindu trukdo euro zonoje vykdyti tinkamą fiskalinę politiką.

4.3. Krizė atskleidė didelius trūkumus, keliančius egzistencinę grėsmę eurui. Krizė privertė įgyvendinti svarbias ekonomikos valdymo reformas, skubotai parengtas ir įgyvendintas pagal tarpvyriausybines sutartis, o ne taikant Bendrijos metodą. Santykinio valstybių narių konkurencingumo skirtumai ekonominėje ir pinigų sąjungoje, kuriuos anksčiau būtų mėginama išlyginti valiutos koregavimu didinant ar mažinant jos vertę, negali būti išspręsti baudmėmis, rekomendacijomis ar reformomis, taikomomis tik toms šalims, kurios laikomos nekonkurencingomis.

4.4. Pagal Europos semestrą įdiegtos priemonės pradėjo fiskalinio konsolidavimo ir patikimumo atkūrimo procesą, bet taisyklėmis pagrįstas požiūris, nors ir tinkamas normaliems laikams, dabar sudaro dalį problemos. EESRK mano, kad ekonomikos valdymas (ypač euro zonoje) negali būti patikėtas tik reglamentams, kurie šiuo metu yra peržiūrimi. Sunkumų turinčioms valstybėms narėms reikia daugiau išteklių, kad būtų įveiktas ekonomikos nuosmukis ir užtikrintas augimas bei darbo vietų kūrimas, o ekonomikos augimu – tvarus fiskalinis konsolidavimas.

4.5. EESRK sutinka su problemomis, kurias atskleidė neseniai Komisijos paskelbta metinė Europos socialinių tendencijų ataskaita⁽¹²⁾, kurioje teigiama, kad priemonės, įgyvendintos krizei įveikti, „padidino finansinius sunkumus ir namų ūkių išsiskolinimą, padidėjo skurdas ir socialinė atskirtis“, o „užsitęsęs socialinės padėties blogėjimas padarė neigiamą poveikį visuomenės tikėjimui ir pasitikėjimui Vyriausybės ir institucijų gebėjimu spręsti šias problemas“. Komisijos ataskaitoje pateikti duomenys apie darbo vietų kokybę (ne visa darbo diena, nesaugi ir nestabili darbo vieta) ir nedarbą, ypač jaunimo, yra įspūdingi.

4.6. EESRK prašo į rezultatų suvestinę įtraukti daugiau socialinių rodiklių⁽¹³⁾ ir juos taikyti biudžeto politikai reguliuoti pradedant Europos semestru, siekiant išvengti neigiamo poveikio ES pagrindiniams principams – darniam ir subalansuotam ekonomikos vystymuisi, tvariam ir aplinkai nekenksmingam augimui, aukštam ekonominės konvergencijos lygiui, aukštam užimtumo ir socialinės apsaugos lygiui, ekonominei ir socialinei sanglaudai ir valstybių narių solidarumui, kaip nustatyta Romos sutartimis, o vėliau įtvirtinta Maastrichto, Amsterdamo ir Lisabonos sutartyse, tačiau nepakankamai atsižvelgta Fiskaliniame susitarime ir visuose susijusiuose dokumentuose.

4.7. Siekiant suteikti naują prasmę valstybių narių, ypač euro zonos šalių, integracijai, būtina pasiūlyti tokį Europos valdymo metodą, kuris leistų sunkiausią skolos našą patiriančioms šalims, kuriose BVP augimas yra nulinis arba neigiamas, vykdyti investicijas, būtinas jų gamybos sistemų konkurencingumui atkurti ir suteikti postūmį vystymuisi. Toks metodas turėtų būti pagrįstas ES steigimo sutartimis įtvirtintais ekonominės ir socialinės sanglaudos principais.

4.8. Pagrįstas bet kurios valstybės narės nukrypimas nuo 3 % deficito rodiklio, galėtų būti laikomas laikina išimtimi tam tikrą metų skaičių, ir todėl neturėtų būti automatiškai taikomos sankcijos. Pagal šį naują valdymo metodą Komisija privalo atidžiai išnagrinėti sunkumų patiriančių šalių nurodytus poreikius, įvertinti, ar valstybės narės siūlomas investicijų planas yra tinkamas ir įmanomas įgyvendinti atsižvelgiant į prisiimtus įsipareigojimus (pagal stabilumo bei konvergencijos ir nacionalines reformų programas) Europos semestro procese, ir patvirtinti jį prižiūrint Europos Parlamentui.

4.9. Parametrai, pagal kuriuos formuojami biudžetai ir interpretuojami duomenys privalo būti vienodi, suderinti ir taikomi visoms šalims ir jų administracijoms pagal skaidrią, suprantamą ir visuotinai žinomą procedūrą. Galėtų pakakti vieno bendro reglamento, nustatančio aiškias ir paprastas taisykles, užtikrinančias pilietinės visuomenės ir socialinių partnerių bei nacionalinių parlamentų dalyvavimą.

⁽¹²⁾ 2014 m. gruodis, Užimtumo ir socialinių tendencijų apžvalga.

⁽¹³⁾ Pavyzdžiui, BVP augimas, nedarbas, ilgalaikis nedarbas, žmonės, kuriems gresia skurdas, valstybės investicijos, kainų ir darbo užmokesčio santykis ir kt.

4.10. Pagal šį metodą Europos semestras turėtų tapti svarbia EPS galimybe siekiant atkurti abipusį pasitikėjimą ir pradėti bendrą procesą, tiek struktūrinių reformų (dėl kurių turi susitarti visos euro zonos šalys), tiek biudžeto požiūriais. Nauja reglamentavimo sistema turėtų būti plėtojama turint tikslą sukurti naują euro zonos biudžetą, kuris patikrintų bendro vystymosi procedūrą kiek įmanoma skaidriau ir teisingiau, t. y. vadovaujantis pagrindiniais principais, formuojančiais europiečių viešąją nuomonę.

2015 m. kovo 19 d., Briuselis

*Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas*
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl pradinio išankstinio finansavimo, skiriamo pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą remiamoms veiksmų programoms, sumos padidinimo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1304/2013

[COM(2015) 46 final]

(2015/C 268/07)

Pranešėjas Pavel TRANTINA

2015 m. vasario 12 d., Europos Parlamentas, ir 2015 m. vasario 23 d., Taryba, vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 164 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, kuriuo dėl pradinio išankstinio finansavimo, skiriamo pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą remiamoms veiksmų programoms, sumos padidinimo iš dalies keičiamas Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) Nr. 1304/2013

[COM(2015) 46 final].

2015 m. vasario 17 d. Komiteto biuras pavedė Užimtumo, socialinių reikalų ir pilietybės skyriui atlikti Komiteto parengiamąjį darbą šiuo klausimu.

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetas, atsižvelgdamas į tai, kad darbas skubus, savo 506-ojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (kovo 18 d. posėdis), pagrindiniu pranešėju paskyrė Pavel Trantina ir priėmė šią nuomonę 213 narių balsavus už, 1 prieš ir 6 susilaikius.

1. Rekomendacijos

1.1. EESRK palankiai vertina Europos Komisijos pastangas gerokai padidinti pradinį išankstinį finansavimą Jaunimo užimtumo iniciatyvai (toliau – JUI), nes tai yra žingsnis į priekį, padėsiantis valstybėms narėms, kuriose jaunimo nedarbo lygis yra aukščiausias, o dažnai ir gerokai ribotas biudžetas, pradėti veiksmingai įgyvendinti JUI.

1.2. Nors ir turi abejonų dėl jaunimo užimtumo ir garantijų iniciatyvų finansavimui numatytos sumos ir finansavimo būdų ⁽¹⁾, EESRK pritaria Komisijai, kad būtina pataisyti Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą dėl Europos socialinio fondo (ESF) atsižvelgiant į pateiktą pasiūlymą.

1.3. EESRK yra įsitikinęs, kad ši iniciatyva turėtų paskatinti valstybes nares skirstant savo nacionalinius biudžetus pirmenybę teikti kovai su jaunimo nedarbu. Biurokratinės procedūros neturėtų nei trukdyti veiksmingai teikti Jaunimo užimtumo iniciatyvai numatytus 6 mlrd. eurų, nei sulėtinti kitas iniciatyvas, kuriomis siekiama veiksmingai kovoti su esamu jaunimo nedarbu.

1.4. EESRK mano, kad JUI būtų gera proga persvarstyti būsimą darbą valstybėse narėse – valstybinės užimtumo tarnybos turi būti žymiai aktyvesnės, reikia sukurti geresnę sinergiją tarp švietimo bei mokymo ir darbo rinkos subjektų, o jaunuoliai turi būti tinkamai ir laiku informuojami apie jų teises ir galimybes.

⁽¹⁾ OL C 271, 2013 9 19, p. 101.

1.5. EESRK primygtinai ragina formuojant ir stebint nacionalines jaunimo užimtumo iniciatyvos programas kaip partnerę įtraukti pilietinę visuomenę. EESRK norėtų priminti apie savo ilgalaikį įsipareigojimą jaunimo nedarbo srityje. Komitetas įsitikinęs, kad socialinių partnerių dalyvavimas įgyvendinant augimo strategiją, darbo rinkos reformas, švietimo programas ir viešojo administravimo reformas, taip pat jaunimo organizacijų dalyvavimas įgyvendinant Jaunimo garantijų iniciatyvą užtikrina platų gyventojų pritarimą ir kartu socialinę santarvę⁽²⁾.

1.6. EESRK ragina Europos Komisiją atidžiai stebėti, kokie sunkumai iškyla įgyvendinant Jaunimo užimtumo iniciatyvą ir ypač Jaunimo garantijų iniciatyvą. Stebėsena turėtų būti grindžiama ne tik kiekybine analize, bet ir labiau kokybiniais rodikliais.

1.7. Būtina daugiau investuoti į švietimą ir mokymą, kad būtų paremtas mokymosi visą gyvenimą politikos įgyvendinimas ir galiausiai ji taptų holistinio požiūrio į švietimą dalimi. Stažuotės ir pameistrystės turėtų tapti kokybės sistemomis. Stažuotės turėtų būti grindžiamos mokymosi tikslais ir, pageidautina, įtrauktos į mokymo programas ir neturėtų pakeisti naujų darbo vietų kūrimo.

1.8. EESRK yra įsitikinęs, kad Europos Komisija, valstybės narės ir Europos Parlamentas, bendradarbiaudami su socialiniais partneriais ir kitomis pilietinės visuomenės organizacijomis, turi atlikti pagrindinį vaidmenį užtikrinant patikimą ES biudžetą siekiant skatinti kurti darbo vietas jaunimui.

2. Bendra informacija

2.1. 2013 m. Europos Vadovų Taryba pasiūlė Jaunimo užimtumo iniciatyvą, kuriai 2014–2020 m. laikotarpiu numatytas 6 mlrd. EUR biudžetas. Ji visų pirma turėtų remti jaunuolių, kurie nesimoko ir nedirba ir kurie gyvena Sąjungos regionuose, kuriuose jaunimo nedarbo lygis 2012 m. viršijo 25 %, įtraukimą į darbo rinką.

2.2. Todėl lėšos pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą turėtų būtų naudojamos 2012 m. jaunimo užimtumo dokumentų rinkinyje išdėstytoms priemonėms sustiprinti ir joms sparčiau įgyvendinti. Lėšos visų pirma skiriamos ES šalims, kad jos galėtų reikalavimus atitinkančiuose regionuose finansuoti priemones, skirtas įgyvendinti Rekomendaciją dėl Jaunimo garantijų iniciatyvos, dėl kurios 2013 m. susitarė ES užimtumo ir socialinių reikalų ministrų taryba.

2.3. 2014 m. gruodžio mėn. jaunimo nedarbo lygis 28 ES valstybėse narėse siekė 21,4 % ir euro zonoje – 23 %⁽³⁾, o kai kuriose šalyse jaunimo nedarbo lygis išlieka netoleruotinai aukštas – daugiau kaip 40 ar net 50 %. Net jei šis lygis iš lėto mažėja, jis vis dar yra gerokai aukštesnis nei iki krizės ir jaunimą krizė vis dar slegia. Daugiau nei pusė jaunųjų europiečių mano, kad krizė jų šalyje jaunimą nustūmė į užribį ir atskyrė nuo ekonominio ir socialinio gyvenimo⁽⁴⁾.

2.4. Praėjus metams po ESF reglamento dėl Jaunimo užimtumo iniciatyvos priėmimo galima teigti, kad jo galimybės liko neišnaudotos. Nors JUI skirti asignavimai buvo perkelti į laikotarpio pradžią ir buvo imtasi kitų konkrečių JUI skirtų priemonių, sparčiai sutelkti visų JUI išteklių, kaip buvo tikėtasi, nepavyko. Svarbiausios to priežastys – besitęsiantis derybų dėl atitinkamų veiksmų programų procesas ir įgyvendinimo valstybėse narėse tvarkos nustatymas, riboti valdžios institucijų pajėgumai skelbti projektų konkursus ir sparčiai tvarkyti paraiškas, taip pat nepakankamas išankstinis finansavimas, kad būtų galima imtis reikiamų priemonių.

⁽²⁾ OL C 424, 2014 11 26, p. 1.

⁽³⁾ Eurostato duomenys apie jaunimo nedarbą.

⁽⁴⁾ Europos Parlamentas (2014 m.), Europos Parlamento greitoji apklausa: Europos jaunimas 2014 m.

2.5. Šis pasiūlymas turėtų padėti išspręsti šį ir kitus uždavinius. Remiantis šiuo pasiūlymu pradinis išankstinis finansavimas, teikiamas iš specialaus asignavimo JUI, 2015 m. bus padidintas iki maždaug 1 mlrd. EUR. Jis nekeičia jau sutarto bendro nacionalinių asignavimų finansavimo, dėl kurio buvo jau susitarta, jame tik siūloma perkelti asignavimus, kurie ES biudžete jau buvo skirti JUI. Todėl remiantis dabartiniu pasiūlymu valstybės narės gali lanksčiau gauti šį finansavimą ir jį visapusiškiau sutelkti.

3. Konkrečios pastabos

3.1. JUI ir jaunimo teisė turėti gerų galimybių

3.1.1. Priemonės, finansuojamas pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvas, turėtų remti teisėmis grindžiamas požiūris į jaunimą ir užimtumą; ypač gilios krizės metu neturi būti rizikuojama jaunimui skirto darbo kokybe. Projektai, įgyvendinami pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą, turėtų padėti skatinti kokybiškų darbo vietų kūrimą. Daugėja įrodymų, kad kai kuriose valstybėse narėse vis dažniau jaunimas ne savo noru renkasi laikiną darbą ir darbą ne visą darbo dieną, o yra priverstas jį rinktis.

3.1.2. Stažuotų ir gamybinės praktikos programas reikia išplėsti pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą. Stažuotės turėtų būti aukštos kokybės. Jos turėtų jaunimui suteikti vertingos ir naudingas darbo patirties. Stažuotės turėtų būti grindžiamos mokymosi tikslais ir, pageidautina, įtrauktos į mokymo programas: taip jos palengvintų perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką, o ne pakeistų naujų darbo vietų kūrimą. Reikėtų skatinti įmones įdarbinti stažuotojus pasibaigus jų stažuotei.

3.2. Partnerystės principas

3.2.1. Komitetas ypač norėtų pabrėžti, kad veiklos programos (įskaitant programas, finansuojamas iš ESF, taigi ir finansuojančias JUI) turėtų būti orientuotos į partnerystei palankius veiksmus ir priemones. Vienodos sąlygos ir pliuralizmas partnerystėje, tikslinių partnerystės ryšių užmezgimas tikslinėms programoms ir aktyvesnis gebėjimų ugdymas turėtų būti svarbios gairės⁽⁵⁾. EESRK mano, kad stebėsenos komitetas, kaip partnerystę grindžiama priemonė, taip pat dalyvaujant organizuotai pilietinei visuomenei, turėtų būti naudojamas diskutuojant apie JUI įgyvendinimą valstybėse narėse ir jį stebint.

3.2.2. Jaunimo nedarbo mažėjimą galima paskatinti tik taikant tikrą tarpsektorinį požiūrį ir plėtojant veiksmingas partnerystes dalyvaujant įmonėms, jaunimo sektoriui, pilietinės visuomenės organizacijoms, valstybinėms užimtumo tarnyboms, mokymo ir švietimo įstaigoms, taip pat vietos ir regionų valdžios institucijoms.

3.2.3. Siekiant išspręsti jaunimo nedarbo heterogeniškumo problemą, padėti kurti specialiai pritaikytas paslaugas ir užtikrinti, kad jaunimas bus geriau remiamas, visų pirma labiausiai pažeidžiami jaunuoliai, kurie yra nutolę nuo darbo rinkos, jaunimą ir jaunimo organizacijas reikėtų įtraukti į priemonių, kurios finansuojamas pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą, rengimą, stebėseną ir, kai tinkama, įgyvendinimą nacionaliniu, regionų ir vietos lygmeniu.

3.2.4. Jaunimo organizacijos ir jaunimo atstovai taip pat galėtų palengvinti komunikaciją: jie galėtų nustatyti, kokiems jaunuoliams gali būti naudingos JUI priemonės, skirtos kovai su jaunimo nedarbu, ir informuoti jaunuolius apie programų teikiamas galimybes.

3.3. Valstybinių užimtumo tarnybų vaidmuo įgyvendinant JUI

3.3.1. Darbo rinkos politika, skatinanti ankstyvuojų etapu imtis intervencinių veiksmų, skirtų padėti jaunimui patekti į darbo rinką, yra naudinga visą jų profesinės veiklos laikotarpį. Tačiau jaunimui taip pat labai sunku įgijus pirmąją patirtį išlikti darbo rinkoje, todėl jam turėtų būti teikiamos profesinio orientavimo paslaugos ilguoju laikotarpiu.

⁽⁵⁾ OL C 44, 2013 2 15, p. 23.

3.3.2. Kad priemonės pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą, visų pirma jaunimo garantijų iniciatyvas, būtų veiksmingos, reikės tuo pat metu stiprinti valstybinių užimtumo tarnybų administracinius gebėjimus. Nepakanka nepasitvirtinusias sistemas vien tik pervardyti. Teisinga ir įtraukti jaunimo garantijų iniciatyva turėtų užtikrinti greitą perėjimą nuo mokymosi prie darbo pasiūlant specialiai pritaikytas profesinio orientavimo paslaugas, padedančias visiems jaunuoliams gauti kokybiškus pasiūlymus.

3.4. Būtinas suderinimas

3.4.1. Priemonės pagal Jaunimo užimtumo iniciatyvą turėtų būti ne tik neatidėliotinos priemonės jaunimo nedarbui sumažinti, jomis taip pat turėtų būti siekiama mažinti jaunimo nedarbą vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu, o tam reikia ilgalaikių tikslinių investicijų.

3.4.2. Jaunimo ir socialinių tarnybų mažinimas prieštarauja Jaunimo užimtumo iniciatyvos dvasiai ir mažina priemonių jaunimo nedarbo problemai spręsti galimybes.

3.4.3. Siekiant patenkinti skirtingus visų jaunuolių, ypač labiausiai pažeidžiamų jaunuolių, poreikius, pagal JUI finansuojami projektai turėtų būti įtraukti į suderintą priemonių rinkinį, apimančią keletą paramos mechanizmų. Jaunimui turėtų būti užtikrintos galimybės naudotis socialinėmis sistemomis, o nestandartinės užimtumo formos turėtų būti reguliuojamos siekiant kompensuoti potencialų neigiamą poveikį. Be to, ypatingą dėmesį reikia skirti kovai su diskriminacija darbo rinkoje dėl amžiaus, lyties, migrantų kilmės ir kt.

3.4.4. Jaunimo užimtumo iniciatyva valstybėms narėms neturėtų trukdyti naudoti ESF lėšas platesnio pobūdžio projektams, susijusiems su jaunimu, ypač su skurdu ir socialine įtrauktimi, finansuoti. EESRK ragina Europos Komisiją stebėti, kaip ESF lėšos naudojamos su jaunimu susijusiems projektams.

3.5. Iš švietimo sistemos į darbo rinką ir iš darbo rinkos į švietimo sistemą

3.5.1. Atsižvelgiant į prognozuojamus greitus darbo rinkos pokyčius, šiandien labiau nei bet kada reikia didelių investicijų į švietimą ir mokymą. Todėl įgūdžių ugdymo politika turėtų būti laikoma ne tik priemone darbo rinkos reikmėms patenkinti, bet ir kompetencijai, įgytai neformaliojo švietimo ir savišvietos būdu, pripažinti, mokymosi visą gyvenimą politikos įgyvendinimui remti ir pagaliau būti holistinio požiūrio į švietimą dalimi.

3.5.2. Perėjimą iš švietimo sistemos į darbo rinką taip pat gali palengvinti pažangi dualinė sistema, kurioje būtų derinamas švietimas su darbu ir tai jaunimui suteiktų galimybę įgyti pirmosios profesinės patirties ir tuo pačiu metu gauti kokybišką išsilavinimą.

3.5.3. Kad jauni žmonės būtų aktyvūs ir novatoriški piliečiai, gali būti naudinga plėtoti verslumo ir daugiafunkcinius gebėjimus. Verslumas taip pat turi būti laikomas perspektyviu keliu siekti kurti darbo vietas jaunimui. Reikia įgyvendinti priemones, siekiant pašalinti kliūtis, su kuriomis jaunuoliai susiduria norėdami įsteigti savo įmonę, pavyzdžiui, sunkumai gauti kreditą, minimalios socialinės jaunųjų verslininkų apsaugos nebuvimas ir nepakankama švietimo ir Vyriausybės struktūrų teikiama parama.

3.5.4. Socialinis verslumas taip pat turi būti skatinamas, nes jis gali kurti darbo vietas ir prisidėti prie bendruomenės plėtojimo, remti aplinkos tvarumą ir kurti socialinį kapitalą.

3.6. Kokybės stebėseną

3.6.1. EESRK ragina Europos Komisiją atidžiai stebėti sunkumus, kurie iškyla įgyvendinant Jaunimo užimtumo iniciatyvą, visų pirma Jaunimo garantijų iniciatyvą, ir kurie buvo nustatyti 2014 m. konkrečioms šalims skirtose rekomendacijose, pavyzdžiui, susijusius su pasiūlymų kokybe, nepakankamai aktyvia parama nedirbančiam ir nesimokančiam jaunimui, administraciniais valstybinių užimtumo tarnybų gebėjimais ir nepakankamai veiksmingu visų susijusių partnerių dalyvavimu.

3.6.2. Stebėseną turėtų būti grindžiama ne tik kiekybine analize, bet ir labiau kokybiniais rodikliais. Tai padėtų nustatyti ne tik priemones, kurios buvo neveiksmingos skatinant jaunimą įsitraukti į darbo rinką, bet ir priežastis, kodėl tokios priemonės nesėkmingos.

3.6.3. EESRK palankiai vertina Užimtumo komiteto rodiklių sistemą Jaunimo garantijų iniciatyvai stebėti. Šie rodikliai yra plataus užmojo ir iš nacionalinių valdžios institucijų pareikalaus daug administracinio darbo. Valstybės narės turės būti atsakingos už veiksmingo duomenų rinkimo užtikrinimą.

3.7. JUI išplėtimas

3.7.1. Jaunimo užimtumo iniciatyva suteikia valstybėms narėms galimybę išplėsti politikos priemones įtraukiant jaunuolius iki 30 metų amžiaus. Valstybės narės, stebėdamos ir vertindamos JUI savo šalyje, turėtų atsižvelgti į šią galimybę.

3.8. Darbo vietų kūrimas

3.8.1. Siekiant didesnių investicijų ir augimo reikalinga užimtumą skatinanti makroekonominė politika. Viešosios investicijos į infrastruktūrą ir socialinę apsaugą gali padidinti užimtumo galimybes, o investicijos į konkrečius ir novatoriškus sektorius, pavyzdžiui, į žaliąją ekonomiką ir IRT pramonę, gali užtikrinti šio augimo tvarumą ir kokybiškų darbo vietų jaunimui kūrimą. Jaunimui palanki fiskalinė politika, visų pirma remianti tokius tikslinius ir paklausa grindžiamus intervencinius veiksmus, turi būti šio platesnio požiūrio į kovą su krizės poveikiu jaunimui dalis.

2015 m. kovo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto nuomonė dėl Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, saugančio nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų (nauja redakcija)

[COM(2015) 48 final – 2015/0027 (COD)]

(2015/C 268/08)

Europos Parlamentas, 2015 m. vasario 12 d., ir Taryba, 2015 m. kovo 4 d., vadovaudamiesi Sutarties dėl Europos Sąjungos veikimo 304 straipsniu, nusprendė pasikonsultuoti su Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetu dėl

Pasiūlymo dėl Europos Parlamento ir Tarybos reglamento, saugančio nuo trečiosios šalies priimtų teisės aktų eksteritorialaus taikymo poveikio ir tuo grindžiamų ar iš to kylančių veiksmų (nauja redakcija)

[COM(2015) 48 final – 2015/0027 (COD)].

Komitetas, manydamas, kad pasiūlymo turinys yra visiškai priimtinas ir kad dėl jo nėra pastabų, savo 506-iojoje plenarinėje sesijoje, įvykusioje 2015 m. kovo 18–19 d. (kovo 18 d. posėdis), 165 nariams balsavus už, 1 – prieš ir 6 susilaikius, nusprendė pateikti palankią nuomonę dėl siūlomo dokumento.

2015 m. kovo 18 d., Briuselis

Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komiteto
pirmininkas
Henri MALOSSE

ISSN 1977-0960 (elektroninis leidimas)
ISSN 1725-521X (popierinis leidimas)



Europos Sąjungos leidinių biuras
2985 Liuksemburgas
LIEUKSEMBURGAS

LT